

A.1. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Η Περιφέρεια του Νότιου Αιγαίου, με τα 48 κατοικημένα νησιά και τις αναρίθμητες ακατοίκητες νησίδες και βραχονησίδες, αποτελεί, σήμερα, το σημαντικότερο προορισμό ελλήνων και ξένων τουριστών στη χώρα, συγκεντρώνοντας στο 4% της επιφάνειας της χώρας περίπου το 22% των τουριστικών καταλυμάτων. Μαζί με τις υπόλοιπες ελληνικές νησιωτικές περιφέρειες (κυρίως την Κρήτη και τα Ιόνια νησιά και σε μικρότερο βαθμό το Β. Αιγαίο) διαθέτουν το 58,5% των κλινών της χώρας και σε αυτό πραγματοποιούνται περίπου το 61% των τουριστικών διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία.

Η τουριστική ελκυστικότητα κάθε περιοχής εξαρτάται από την ποσότητα, την ποιότητα και την ποικιλία πόρων, υποδομών και υπηρεσιών που διαθέτει, έτσι ώστε οι καταναλωτές– τουρίστες που θα την επιλέξουν ως προορισμό, να μπορούν να ικανοποιήσουν τα ενδιαφέροντά τους.¹ Όμως, η καταγραφή τους και πολύ περισσότερο η αξιολόγησή τους, προσκρούουν σε σειρά εμποδίων, όπως θα αναφερθούν στη συνέχεια.

Ο βαθμός σημαντικότητάς τους δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί με μονοσήμαντο τρόπο, δεδομένου ότι η ποικιλία των ενδιαφερόντων των καταναλωτών και κατά συνέπεια των δυνατών «τουριστικών προϊόντων» που μπορούν να παραχθούν, απαιτούν την ύπαρξη διαφορετικών πόρων και υποδομών, αλλά και προσφερόμενων υπηρεσιών: ο μαζικός ηλιοτροπικός τουρισμός έχει ανάγκη μεγάλης δυναμικότητας αεροδρόμια, πυκνό οδικό δίκτυο, παραλίες μεγάλης χωρητικότητας, κέντρα διασκέδασης, οργανωμένες εκδρομές και γενικά προσφορά συγκεκριμένων υποδομών και υπηρεσιών σε μεγάλη κλίμακα, ενώ σε ό,τι αφορά στις νέες μορφές τουρισμού, όπως για παράδειγμα ο πολιτιστικός και ο φυσιολατρικός τουρισμός, ελκύονται περισσότερο από τη μικρή κλίμακα της τουριστικής δραστηριότητας, από την ποιότητα, από την ποικιλότητα, αλλά και από την ιδιαιτερότητα των πόρων κάθε περιοχής. Οι ειδικές μορφές, όπως ο ιαματικός, ο θρησκευτικός, ο θαλάσσιος ή ο

¹ Αν και η επιτυχία ενός προορισμού καθορίζεται εκτός των άλλων και από το ποσοστό αυτών που επανέρχονται συστηματικά σε μια περιοχή, σ' αυτήν τη φάση της ανάλυσης δεν αναφερόμαστε στους παραθεριστές. Οι τελευταίοι διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: αυτούς που έχουν δεσμούς καταγωγής και περιουσία στην περιοχή, και εκείνους που αφού για ορισμένα χρόνια υπήρξαν συστηματικοί επισκέπτες της περιοχής, χρησιμοποιώντας τουριστικά καταλύματα, στη συνέχεια αποφάσισαν να αποκτήσουν ιδιοκτησία. Όμως ο συνυπολογισμός των παραθεριστών για τον υπολογισμό της φέρουσας ικανότητας μιας περιοχής υποδοχής είναι απαραίτητος.

συνεδριακός τουρισμός, έχουν ανάγκη από συγκεκριμένους πόρους και ειδικές υποδομές για να αναπτυχθούν.

Ταυτόχρονα, η σημαντικότητα ενός τουριστικού πόρου μεταβάλλεται στο χρόνο, μια και μεταβάλλονται οι προτιμήσεις των καταναλωτών, επηρεαζόμενες από σειρά εξωγενών παραγόντων. Για παράδειγμα, η ευαισθητοποίηση των κατοίκων των αναπτυσσόμενων χωρών στην προστασία του περιβάλλοντος φαίνεται να δημιουργεί νέους πόλους έλξης με βάση σύστημα διαχείρισης των φυσικών πόρων (π.χ. τους πράσινους προορισμούς), ή προσελκύει τουρίστες σε βιοτόπους και γενικότερα αξιόλογα οικοσυστήματα (π.χ. σημαντικές περιοχές για πουλιά, υγροτόπους κ.λπ.), γεγονός που δεν έχει σχέση με τους θεωρούμενους ως «αξιόλογους» μέχρι πρότινος πόρους, ενώ παράλληλα τα στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού αποκτούν όλο και μεγαλύτερο βάρος. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη ροή των τουριστών σε άλλες περιοχές, χωρίς στις τελευταίες να έχει υπάρξει μεταβολή στην ποιότητα των διαθέσιμων πόρων. Επομένως το γεγονός ότι η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας μιας περιοχής εξαρτάται ιδιαίτερα από τη αύξηση και τη διαφοροποίηση της τουριστικής προσφοράς των άλλων περιοχών, αλλά και της διαφοροποίησης των προτιμήσεων των καταναλωτών επιβάλλουν την συνεχή αξιολόγηση των συνθηκών ζήτησης και προσφοράς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

Επίσης, θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η ύπαρξη ενός πόρου, όσο σημαντικός και αν είναι αυτός, δεν αποτελεί από μόνη της ικανή συνθήκη για την ανάπτυξη τουριστικού ρεύματος σε μια περιοχή. Η ανάδειξή του και η πλαισίωσή του από τις κατάλληλες υποδομές και υπηρεσίες είναι απαραίτητη, γεγονός που απαιτεί, εκτός από την ύπαρξη οικονομικών πόρων για την εκτέλεση όλων των αναγκαίων έργων και άλλων παρεμβάσεων, την ύπαρξη κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού για την αξιοποίηση του, τη συν-αντίληψη των φορέων για το ζητούμενο αποτέλεσμα και την ανάλογη οργάνωσή τους σε τοπικό επίπεδο. Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από την παγκόσμια εμπειρία και ιδιαίτερα αυτή των αναπτυσσόμενων χωρών, όπου πόροι αντικειμενικά χωρίς ιδιαίτερη σημασία έχουν αναδειχθεί σε σημαντικούς πόλους έλξης, ενώ σε άλλες περιοχές -που ανήκουν σε λιγότερο αναπτυσσόμενες χώρες, ως επί το πλείστον- πολύ σημαντικότεροι πόροι μένουν ανεκμετάλλευτοι και κατά συνέπεια άγνωστοι στο τουριστικό κοινό.

Παράλληλα, ακόμη και αυτή η απλή καταγραφή των κάθε είδους πόρων που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη δημιουργία τουριστικών προϊόντων και ροών επισκεπτών, δεν είναι εύκολη. Υπάρχουν κατηγορίες πόρων, όπως π.χ. οι αρχαιολογικές περιοχές και τα βυζαντινά μνημεία, που ακόμη και αν δεν έχουν αναδειχθεί, έχουν καταγραφεί συστηματικά και υπάγονται σε ένα καθεστώς προστασίας, που υφίσταται εδώ και πολλές δεκαετίες. Αντίθετα, πολλά στοιχεία του νεώτερου πολιτισμού, που είτε δεν υπάγονται σε ανάλογο καθεστώς, είτε υπήχθησαν πρόσφατα, παραμένουν άγνωστα στο ευρύ κοινό (π.χ. βιομηχανικά κτίρια). Τέλος, υπάρχουν πόροι που έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον του κοινού, χωρίς να έχουν αποτελέσει αντικείμενο ενασχόλησης της πολιτείας (π.χ. τοπική κουζίνα, μουσική παράδοση, χειροτεχνία κ.α.).

Ακόμη δυσκολότερη είναι η καταγραφή των υποδομών και των υπηρεσιών που παρέχονται, οι οποίες μεταβάλλονται συνεχώς με παρεμβάσεις που γίνονται από εθνικούς, περιφερειακούς και τοπικούς κρατικούς φορείς, συλλόγους, πολιτιστικά σωματεία, αλλά και ιδιώτες, ενώ δεν υπάρχει κανένα «επίσημο» σύστημα καταγραφής τους. Κατά συνέπεια, η καταγραφή, που θα βασιστεί σε υπάρχουσες μελέτες, έρευνες και υλικό που έχει παραχθεί από διάφορους φορείς, δεν φιλοδοξεί να είναι εξαντλητική.

Με βάση τα όσα αναφέρθηκαν προηγούμενα, η αξιολόγηση των πόρων με βάση ένα αντικειμενικό σύστημα σημαντικότητάς τους, είναι εξαιρετικά δύσκολη, αν όχι αδύνατη. Ίσως και να μην έχει και ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι η επιτυχία του σχεδιασμού που επιχειρείται με τη παρούσα μελέτη, δεν θα εξαρτηθεί από το κατά πόσο ο κεντρικός σχεδιασμός και οι προτάσεις θα είναι εξαντλητικοί, αλλά κυρίως από τη δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων, που θα αναδείξει την ιδιαιτερότητα του κάθε τόπου, μέσα από την αξιοποίηση των πόρων. Ιδιαίτερα μάλιστα σε ένα πολυνησιωτικό σύμπλεγμα, με διαφορετικά ειδικά χαρακτηριστικά και άνιση ένταση τουριστικής ανάπτυξης, η δραστηριοποίηση των τοπικών φορέων, συμπληρωματικά με τον κεντρικό σχεδιασμό, αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία του εγχειρήματος. Οι τοπικοί φορείς, με τη γνώση των πόρων και των υποδομών-υπηρεσιών της περιοχής τους, είναι οι πλέον κατάλληλοι για την ανάδειξή τους.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι πόροι και οι υποδομές- υπηρεσίες ταξινομημένες σε λειτουργικές κατηγορίες, ώστε να βοηθηθεί η SWOT

analysis (πλεονεκτήματα- μειονεκτήματα- ευκαιρίες- κίνδυνοι) που θα ακολουθήσει σε επόμενο κεφάλαιο. Οι πόροι θα παρουσιαστούν σε δύο ενότητες, τους φυσικούς και τους πολιτιστικούς, ενώ σε ό,τι αφορά στις υποδομές-υπηρεσίες θα υπάρξει διάκριση μεταξύ αυτών που αναφέρονται στην προσπελασιμότητα των νησιών και σε εκείνες που προσφέρονται στα νησιά.

A.1.1. Φυσικοί πόροι

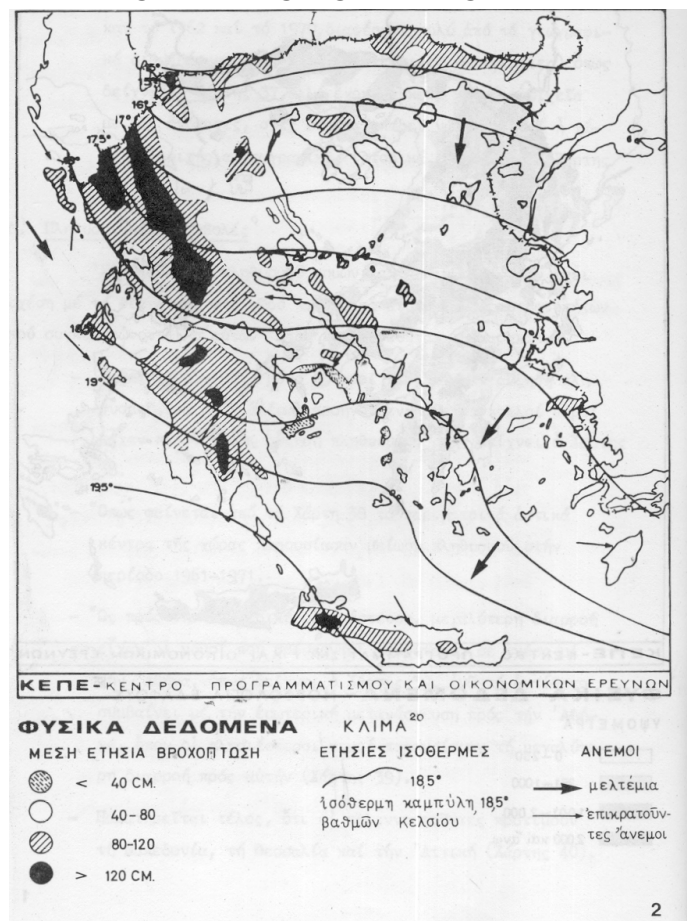
Διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες: κλίμα, παραλίες, φυσικό περιβάλλον, γεωλογικούς πόρους, αγροτικά τοπία και θαλάσσιο περιβάλλον.

Το κλίμα

Αν και για μια περιφέρεια όπως το Νότιο Αιγαίο, το κλίμα θεωρείται παραδοσιακά ένας ισχυρός παράγοντας που οδήγησε στη μέχρι σήμερα ανάπτυξη του τουρισμού παραλίας, εξ αιτίας των παρατεταμένων θετικών καιρικών συνθηκών, θεωρήθηκε σκόπιμη μια αναφορά σε ορισμένα βασικά στοιχεία.

Στους Χάρτες 1 και 2 δίνεται μια συγκριτική εικόνα, σε επίπεδο Ελλάδας, για τα βασικά κλιματολογικά στοιχεία.

ΧΑΡΤΗΣ 1. Μέση Ετήσια βροχόπτωση και ισόθερμες καμπύλες της Ελλάδας

ΧΑΡΤΗΣ 2. Μέση Ηλιοφάνεια και Μέση Θερμοκρασία Θάλασσας της Ελλάδας

Πηγή: ΚΕΠΕ (1976) Πρόγραμμα Αναπτύξεως 1976-1980, Αθήνα.

Το Νότιο Αιγαίο παρουσιάζει σημαντικές κλιματικές παραλλαγές λόγω της γεωγραφικής θέσης, του μεγέθους και της απόστασης των νησιών από τις πλησιέστερες ηπειρωτικές ακτές. Τα νησιά μπορούν να διακριθούν σε τρεις ομάδες με παρεμφερή υδρολογικά- κλιματικά δεδομένα:

- Κεντρικές και Νότιες Κυκλάδες (Φολέγανδρος, Πάρος, Μήλος, Κίμωλος, Σίφνος, Σέριφος, Σύρος, Μύκονος, Νάξος, Αμοργός, Ανάφη, Θήρα, Ιος, Σίκινος),
- Βόρειες Κυκλάδες (Κύθνος, Κέα, Άνδρος, Τήνος),
- Δωδεκάνησα (Λέρος, Κάλυμνος, Κως, Νίσυρος, Σύμη, Τήλος, Χάλκη, Ρόδος, Κάρπαθος, Κάσος, Αστυπάλαια, Πάτμος).

Στο σύνολο των νησιών κυριαρχεί το ήπιο εύκρατο μεσογειακό κλίμα, το οποίο στις Ν-Α περιοχές κλίνει προς το θαλάσσιο. Ο χειμώνας είναι ιδιαίτερα ήπιος, με μέση θερμοκρασία που σε πολλά νησιά των Κυκλάδων ξεπερνά τους 12°C, ενώ στα Δωδεκάνησα εμφανίζεται ελαφρά μειωμένη. Το καλοκαίρι η μέση θερμοκρασία υπερβαίνει τους 25°C στα περισσότερα νησιά, η ατμόσφαιρα παραμένει όμως δροσερή εξ αιτίας της επίδρασης των ανέμων και της θάλασσας. Το φθινόπωρο εμφανίζεται σαφώς θερμότερο της άνοιξης, δίνοντας τη δυνατότητα να παραταθεί σημαντικά η τουριστική περίοδος μετά το πέρας των θερινών μηνών.

Το μεγαλύτερο ύψος βροχής δέχονται τα νησιά που βρίσκονται κοντά στις Μικρασιατικές ακτές και το μικρότερο οι Κυκλάδες (ΕΜΥ, μέχρι 1991).

Νάξος 379 mm

Ρόδος 818 mm

Αθήνα 349 mm

Δίνονται οι μέσες μηνιαίες θερμοκρασίες των σταθμών Ρόδου και Σύρου (μέχρι το 1991):

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-1: Μέσες μηνιαίες θερμοκρασίες (σε °C)

	Ι	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ
Ρόδος	11,5	12	13,4	17,8	20,5	25	27,3	27,6	24,9	20,5	16,4	13,3
Σύρος	11,5	11,9	12,6	16,0	19,6	24,2	26,5	26,2	23,5	20,0	16,4	13,2

Πηγή: ΕΜΥ

Οι άνεμοι που πνέουν στις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα είναι ιδιαίτερα ισχυροί, ακόμα και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (μελτέμια), με δυσμενείς επιπτώσεις στις ακτοπλοϊκές αλλά και τις αεροπορικές διασυνδέσεις των νησιών. Οι επικρατούντες άνεμοι έχουν διεύθυνση βόρεια.

Η ηλιοφάνεια είναι από τις μεγαλύτερες της χώρας και κυμαίνεται περίπου στις 3.000 ώρες ετησίως. Χιόνι εμφανίζεται σπάνια.

Παραλίες

Αποτελούν σε συνδυασμό με το κλίμα, τους βασικότερους πόρους, πάνω στους οποίους έχει στηριχθεί το κυρίαρχο μέχρι σήμερα «τουριστικό προϊόν» της περιοχής, αλλά και της χώρας ολόκληρης: ο ηλιοτροπικός τουρισμός παραλίας.

Οι ακτές των νησιών του Νοτίου Αιγαίου αποτελούνται κατά το μεγαλύτερο μέρος του μήκους τους (~70-80%) από απόκρημνα τμήματα με κλίσεις >30%. Οι απόκρημνες ακτές και ανάλογα με τον τύπο των πετρωμάτων που τις αποτελούν, είναι κατά κανόνα περισσότερο ανθεκτικές στη διάβρωση που υφίστανται από την επίδραση των θαλάσσιων διεργασιών. Σε αυτόν τον τύπο των ακτών παρατηρούνται συχνά παράκτιες γεωμορφές, όπως σπήλαια, αψίδες και στήλες. Συνηθισμένη εικόνα στη μορφολογία των ακτών της Νότιας Ελλάδας και των νησιών του Νοτίου Αιγαίου, είναι η εναλλαγή απόκρημνων ακτών μεγάλου μήκους, με ομαλές ακτές μικρού μήκους, με παράκτια ιζήματα (κροκάλες, άμμοι). Αυτές οι ομαλές ακτές αναπτύσσονται συνήθως σε περιοχές με χειμαρρώδεις αλλουβιακές αποθέσεις μικρών κοιλαδικών συστημάτων, που καταλήγουν στη θάλασσα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-2: Επιφάνεια και μήκος ακτών νησιών Νοτίου Αιγαίου

Νησί	Επιφάνεια (km ²)	Μήκος Ακτών (km)	Νησί	Επιφάνεια (km ²)	Μήκος Ακτών (km)
Ρόδος	1401	253	Νάξος	389	133
Κάρπαθος	300	180	Ανδρος	383	176
Κως	288	121	Πάρος	197	111
Κάλυμνος	111	105	Τήνος	197	114
Αστυπάλαια	96	128	Μήλος	158	139
Κάσος	66	59	Κέα	132	88
Τήλος	61	75	Αμοργός	121	126
Σύμη	58	88	Ίος	109	87
Λέρος	54	82	Κύθνος	99	111
Νίσυρος	41	30	Μύκονος	86	89
Πάτμος	34	72	Σύρος	84	84
Χάλκη	27	40	Σίφνος	77	75
Λειψοί	16	39	Θήρα	76	67
Αγαθονήσι	13	35	Σέριφος	74	83
Μεγίστη	9	20	Σίκινος	42	40
Λέβιθα	9	34	Ανάφη	39	38
Αρκοί	7	25	Κίμωλος	37	45
Αλιμιά	7	21	Αντίπαρος	35	49
			Φολέγανδρος	32	42
			Ηράκλεια	18	29
			Γυάρος	18	33
			Μακρόνησος	18	37
			Πολύαιγος	18	27

			Κέρος	15	27
			Ρήγεια	14	43
			Δονούσα	14	31
			Θηρασία	9	17
			Δεσποτικό	8	19
			Δήλος	4	14
Σύνολο Νομού	2598	1407	Σύνολο Νομού	2503	1974

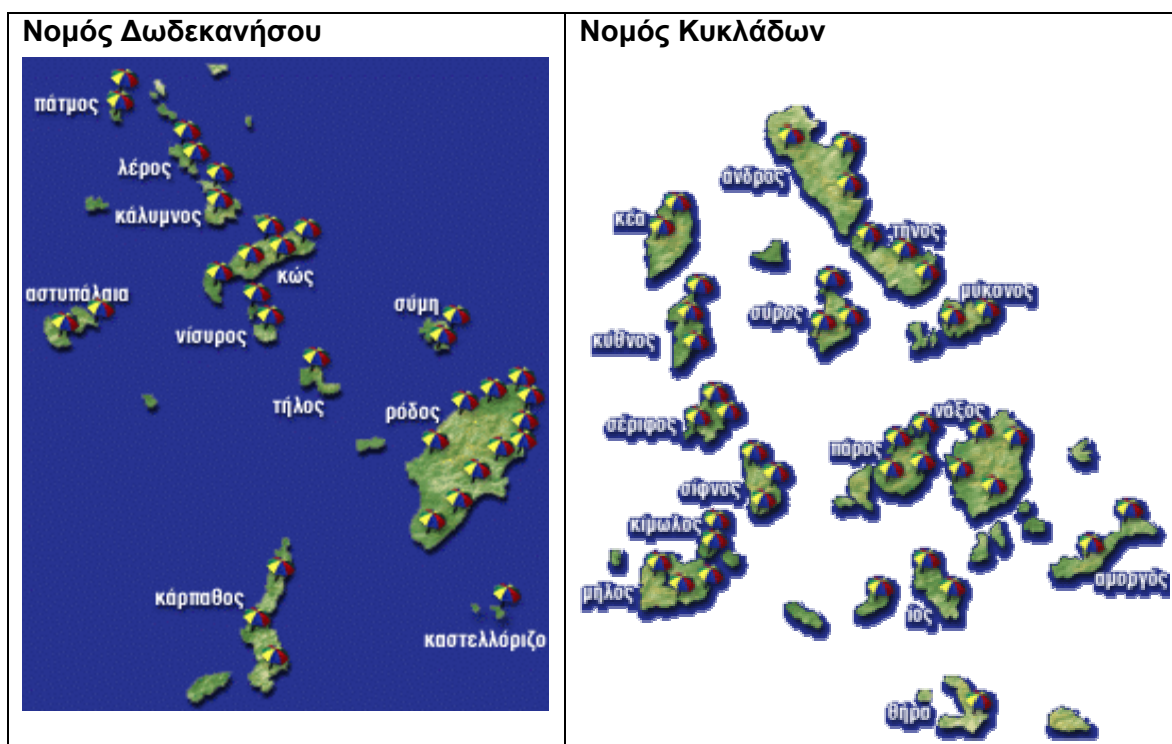
Πηγή: ΕΣΥΕ (2001) Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2000, Αθήνα.

Οι ακτές με μικρές κλίσεις αποτελούνται συνήθως από παράκτια ιζήματα άμμων και κροκάλων, που είναι αποτέλεσμα της διάβρωσης και αποσάθρωσης των πετρωμάτων που εμφανίζονται στην ευρύτερη περιοχή, συνήθως σε περιοχές εκβολών χειμαρρωδών κοιλαδικών συστημάτων με τεταρτογενείς αλλουβιακές αποθέσεις. Στις ομαλές αυτές ακτές εμφανίζονται συνήθως παράκτιες θίνες, ενεργές ή σταθεροποιημένες με βλάστηση.

Σημαντικός αριθμός παραλιών δέχεται σήμερα έντονες πιέσεις από διάφορες χρήσεις, που δεν περιορίζονται μόνο στους υπάρχοντες οικισμούς, αλλά έχει επεκταθεί σημαντικά και εκτός αυτών. Η υποβάθμισή τους οφείλεται τόσο στην αλλοίωση του χερσαίου τμήματος εξ αιτίας των παρεμβάσεων (κτίσματα, καρέκλες, διάνοιξη οδών προσπέλασης, λιμενικά έργα κλπ), όσο και στη ρύπανση της θάλασσας από στερεά και υγρά απόβλητα, συμπεριλαμβανόμενων και αυτών που προέρχονται από τα σκάφη (διερχόμενα πλοία, πλοία ακτοπλοΐας, σκάφη αναψυχής). Όμως υπάρχει μεγάλος αριθμός παραλιών που παραμένουν ακόμη απροσπέλαστες στο ευρύ κοινό (κυρίως όσες δεν διαθέτουν οδική πρόσβαση) και διατηρούνται αναλλοίωτες.

Παρ' όλες τις πιέσεις που δέχονται οι κεντρικότερες παραλίες, η ποιότητα της θάλασσας παραμένει υψηλή όπως φανερώνει ο μεγάλος αριθμός με το διακριτικό σήμα της «γαλάζιας Σημαίας». Οι παραλίες με Γαλάζιες Σημαίες είναι συνολικά 228, από τις οποίες 110 βρίσκονται στο Νομό Δωδεκανήσου και 118 στο Νομό Κυκλάδων (Χάρτης 3).

ΧΑΡΤΗΣ 3: Παραλίες του Νοτίου Αιγαίου με Γαλάζια Σημαία

Πηγή: Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ. Δικτυακό τόπος www.thalassa.gr

Περιβάλλον- Οικοσυστήματα

Το φυσικό περιβάλλον στο Νότιο Αιγαίο χαρακτηρίζεται από την επικράτηση οικοσυστημάτων όπου, αφενός, απουσιάζει η πυκνή και υψηλή βλάστηση και, αφετέρου, είναι έντονη η παρουσία- επίδραση της θάλασσας. Συγκεκριμένα, διακρίνονται οι ακόλουθοι βασικοί τύποι οικοσυστημάτων:

- Φρυγανικά οικοσυστήματα. Κυριαρχούν τόσο στις Κυκλάδες όσο και στα Δωδεκάνησα. Η χαμηλή βλάστηση -κυρίως αστιβή (*Sarcopoterium spinosum*) αλλά και θυμάρι (*Thymus capitatus*), ρίγανη (*Origanum onites*), κ.α.- είναι συνήθως υποβαθμισμένη και εμφανίζεται σε μικρή πυκνότητα.
- Μακκία οικοσυστήματα. Έχουν μικρότερη συχνότητα εμφάνισης από τα φρύγανα. Σε όλα σχεδόν τα νησιά του Ν. Αιγαίου το κυρίαρχο είδος της μακκίας βλάστησης είναι ο σχίνος (*Pistacia lentiscus*), ενώ συχνή

είναι η παρουσία του αγριοκυπάρισσου σε θαμνώδη ή σε δενδρώδη (κέδρα) μορφή (*Juniperus phoenicea*) σε αμμοθίνες ή σε ξηρές, βραχώδεις περιοχές (Αστυπάλαια, Αμοργός κ.α.). Πιο αραιά συναντώνται είδη όπως η κουμαριά (*Arbutus* sp.), η αριά (*Quercus ilex*) και τα ρείκια (*Erica arborea*, *Erica verbicillata*), που είναι και φρυγανικά είδη.

- Παράκτια οικοσυστήματα. Περιλαμβάνουν μεγάλη ποικιλία οικοτόπων, όπως λιβάδια Ποσειδωνίας (Ανάφη, Πολύαιγος, Ρόδος, Κως, ακτές Αστυπάλαιας και γύρω νησίδες, Μεγίστη, κ.α.), παράκτια μονίμως ή περιοδικώς κατακλυσμένα έλη αλμυρού – υφάλμυρου νερού (π.χ. έλος Κολυμπήθρα και έλος Πανόρμου Τήνου, Κολυμπήθρες Πάρου, κ.α.), λιμνοθάλασσες (π.χ. Πανόρμου Μυκόνου, Σάντα Μαρία, κ.α.), θαλάσσια σπήλαια, αμμοθίνες (π.χ. Δρυού Πάρου), κ.α. Στους χερσαίους οικοτόπους, η βλάστηση που κυριαρχεί είναι τυπική αλοφυτική (*Tamarix* sp., κ.α.). Στους θαλάσσιους οικοτόπους, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα λιβάδια Ποσειδωνίας. Όσον αφορά στην πανίδα, εμφανίζονται ενδημικά είδη ψαριών (π.χ. *Ladigesocypris ghigii*), τρωτά και απειλούμενα είδη ορνιθοπανίδας (π.χ. χαλκόκοτα -*Plegadis falcinellus*-, καλαμόκιρκος -*Circus aeruginosus*-, αιγαιόγλαρος -*Larus audouinii*-, μαυροπετρίτης -*Falco eleonora*-, κ.α.), αλλά και θηλαστικά όπως η γνωστή φώκια *Monachus monachus* και το δελφίνι (*Delphinus delphis*). Τα παράκτια οικοσυστήματα έχουν σπουδαία οικολογική αλλά και οικονομική σημασία, καθώς φιλοξενούν τόσο σπάνια και απειλούμενα είδη χλωρίδας και πανίδας (κυρίως ορνιθοπανίδας), όσο και σημαντικό αριθμό τουριστών.
- Δάση. Με τη δασοπονική έννοια του όρου, η παρουσία τους είναι σπάνια με χαρακτηριστικές εξαιρέσεις το φυσικό δάσος κυπαρισσιού στον Έμπωνα και τον Πευκώνα του Πρ. Ηλία στη Ρόδο. Σχετικά συχνότερα εμφανίζονται δασικές εκτάσεις με τη νομική έννοια του όρου, κυρίως στα Δωδεκάνησα (Κως, Ρόδος κ.α.). Στην πλειονότητα των νησιών αυτός ο τύπος οικοσυστήματος είναι ανύπαρκτος (π.χ. Θήρα) ή εκπροσωπείται από ίχνη (θύλακες) υψηλής βλάστησης (π.χ. Ίος, Β. Κάρπαθος).
- Λιβαδικές εκτάσεις. Η ποώδης χορτολιβαδική βλάστηση (αυτοφυής) εμφανίζεται κυρίως σε υποβαθμισμένα από φωτιά ή βόσκηση εδάφη (π.χ. Πάρος, Ίος).
- Καλλιέργειες. Οι ζώνες των καλλιεργειών έχουν μικτό ανθρωπογενή / φυσικό χαρακτήρα, ως αποτέλεσμα της σταδιακής εγκατάλειψης της

γεωργίας αλλά και των καλλιεργητικών πρακτικών (εκτατικό σύστημα) που υιοθετούνται τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια της πολυδραστηριότητας. Οι καλλιέργειες είναι ασυνεχείς, ενώ κυριαρχεί η πανσπερμία (σιτηρά, κηπευτικά, αμπέλια).

Μεγάλο τμήμα της έκτασης των δύο Νομών έχει αναγνωρισθεί από την επιστημονική κοινότητα ως οικολογικά σημαντικό. Συγκεκριμένα:

- Ένα σύνολο τριάντα περιοχών, έκτασης από 100 ως 17.600 εκτάρια, έχει προταθεί για ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-3: Περιοχές Δικτύου NATURA 2000 στο Νότιο Αιγαίο

Νομός Δωδεκανήσου	
1.	Κάσος και Κασονήσια – Ευρύτερη θαλάσσια περιοχή (Αρμαθιά, Κασονήσι, Καριόφυλλα, Ποριόνι, Μικρό και Μεγάλο Ποντικονήσι και Λύτρα).
2.	Κεντρική Κάρπαθος (Καλή Λίμνη, Λάσθος, Κυρά Παναγιά και παράκτια θαλάσσια ζώνη).
3.	Βόρεια Κάρπαθος και Σαρία και παράκτια θαλάσσια ζώνη (Όλυμπος – Διαφάνι).
4.	Καστελλόριζο και Νησίδες Ρω και Στρογγυλή και παράκτια θαλάσσια ζώνη.
5.	Ρόδος: Ακραμύτης, Αρμενιστής, Αττάβυρος και θαλάσσια ζώνη (Καραβόλα – Όρμος).
6.	Ρόδος Προφήτης Ηλίας – Επτά Πηγές – Πεταλούδες.
7.	Νότια Νίσυρος και Στρογγυλή και παράκτια θαλάσσια ζώνη.
8.	Κως: Ακρωτήριο Λούρος – Λίμνη Ψαλίδι – Όρος Δικαίος – Αλυκή- Παράκτια θαλάσσια ζώνη.
9.	Αστυπάλαια: Ανατολικό τμήμα, γύρω νησίδες και Οφιδούσα και θαλάσσια ζώνη.
10.	Αρκοί, Λειψοί, Αγαθονήσι και βραχονησίδες .
Νομός Κυκλάδων	
1.	Άνδρος: όρμος Βιτάλι και κεντρικός ορεινός όγκος.
2.	Τήνος: Μυρσίνη- ακρωτήριο Λιβάδα.
3.	Σύρος: Όρος Σύριγγας ως παραλία.
4.	Ανατολική Κέα.
5.	Βορειοδυτική Κύθνος: Όρος Αθέρας- ακρωτήριο Κέφαλος και παράκτια ζώνη.
6.	Νότια Σέριφος.
7.	Σίφνος: Προφήτης Ηλίας μέχρι δυτικές ακτές και θαλάσσια περιοχή.
8.	Νήσος Πολύαιγος – Κίμωλος.
9.	Νήσος Αντίμηλος- Θαλάσσια παράκτια ζώνη.
10.	Μήλος: Προφήτης Ηλίας –ευρύτερη περιοχή.
11.	Παράκτια ζώνη δυτικής Μήλου.
12.	Φολέγανδρος ανατολική μέχρι δυτική Σίκινο και θαλάσσια ζώνη.
13.	Νήσοι Δεσποτικό και Στρογγυλό και θαλάσσια ζώνη.
14.	Νήσος Πάρος: Πεταλούδες.
15.	Κεντρική και νότια Νάξος: Ζευσ και Βίγλα έως Μαυροβούνι και θαλάσσια ζώνη.
16.	Μικρές Κυκλάδες: Ηρακλεία, Σχοινούσσα, Κουφονήσια, Κέρος, Αντίκερι και θαλάσσια περιοχή.

17.	Βόρεια Αμοργός και Κύναρος, Λεβίθα, Μαυριά, Γλάρος και θαλάσσια ζώνη.
18.	Σαντορίνη: Νέα Και Παλιά Καμένη - Προφήτης Ηλίας.
19.	Βραχονήσια Νότιου Αιγαίου (Βελοπούλα, Φαλκονέρα, Ανάνες, Χριστιάνα, Παχειά Φτενό, Μάκρα, Αστακιδονήσια, Σύρνα - Γύρω Νησιά).
20.	Ανάφη: Χερσόνησος Κάλαμος –Ρούκουνας.

Πηγή: Υπουργείο ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (2002)

- Αντίστοιχος αριθμός υγροτόπων έχουν καταγραφεί στη βάση ελληνικών υγροτόπων του ΕΚΒΥ (βλ. Πίνακα Α.1-4)

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-4: Περιοχές που του Νοτίου Αιγαίου που έχουν καταγραφεί στη βάση Ελληνικών Υγροτόπων του ΕΚΒΥ

Ονομασία περιοχής	Τύπος Οικοσυστήματος	Παρατηρήσεις
Έλος όρμου Βιταλίου Άνδρου	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Λίμνη Ατενίων Άνδρου	Παράκτια μόνιμα κατακλυσμένη λίμνη γλυκού νερού	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Έλος όρμου Αχλά Άνδρου	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Έλος Πανόρμου Τήνου	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού - Παράκτια μόνιμα κατακλυσμένη λίμνη γλυκού νερού	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Έλος Κολυμπήθρα Τήνου	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού - Παράκτια μόνιμα κατακλυσμένη λίμνη αλμυρού νερού	Καταφύγιο Θηραμάτων
Έλος Πόρτο Τήνου	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού - Παράκτια μόνιμα κατακλυσμένη λίμνη γλυκού νερού - Πηγή	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Έλος Αγ. Φωκά Τήνου	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού - Παράκτια μόνιμα κατακλυσμένη λίμνη αλμυρού νερού	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Λιμνοθάλασσα Πανόρμου Μυκόνου	Λιμνοθάλασσα	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Έλος Κολυμπήθρες Πάρου		Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Λιμνοθάλασσα Σάντα Μαρία Πάρου	Λιμνοθάλασσα	Δεν υφίσταται καθεστώς προστασίας
Έλος Αγ. Κιούρας	Παράκτιο περιοδικά κατακλυσμένο έλος αλμυρού –	Δεν υφίσταται

Λέρου	υφάλμυρου νερού	καθεστώς προστασίας
Λιμνοθάλασσα Αλυκής Τιγκακίου Καταφύγιο Θηραμάτων Κω	Λιμνοθάλασσα, Αλυκή	Καθορισμός ΖΟΕ, Καταφύγιο Θηραμάτων
Έλος Ψαλιδίου Κω	Παράκτιο μόνιμα κατακλυσμένο έλος αλμυρού – υφάλμυρου νερού	Καθορισμός ΖΟΕ, Καταφύγιο Θηραμάτων

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες (1999) Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα

Τα νησιά του Ν. Αιγαίου, ως τμήμα του μεσογειακού οικοσυστήματος, έχουν να επιδείξουν ένα περιβάλλον πλούσιο σε ενδημικά και σπάνια είδη της χλωρίδας και της πανίδας. Όμως εξ αιτίας του μικρού μεγέθους τους, τα νησιωτικά οικοσυστήματα είναι εύθραυστα και ασταθή, γεγονός που σημαίνει ότι οι εξωτερικές πιέσεις (π.χ. από οικονομικές δραστηριότητες, από επέκταση της ζώνης κατοικίας, από αλλαγές στις χρήσεις γης), μπορεί γρήγορα να οδηγήσουν στη μεταβολή ενός βιότοπου, στην εξαφάνιση ενός είδους.

Η αξία του έμβιου κόσμου των νησιών του Αιγαίου εντοπίζεται στον εντονότατο ενδημισμό της χλωρίδας και για μερικά είδη και της πανίδας.

Ως γνωστόν, ο ελλαδικός χώρος μπορεί να ονομαστεί “βοτανικός παράδεισος” με 5.500 είδη φυτών, από τα οποία τα 750 περίπου είναι ενδημικά. Στα νησιά του Αιγαίου υπάρχουν τουλάχιστον 80 από το σύνολο των ενδημικών της ελληνικής χλωρίδας από τα οποία τα 36 βρίσκονται αποκλειστικά στο Νότιο Αιγαίο. Από αυτά 21 είδη χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό σπανιότητας, ενώ για 5 από αυτά η προοπτική εξαφάνισής τους είναι ιδιαίτερα ισχυρή.

Τέλος, αναρίθμητα είναι τα ίσως όχι ιδιαίτερης οικολογικής αξίας, αλλά υψηλής αισθητικής αρμονίας, τοπία σ’ όλα τα νησιά του Αιγαίου, όπως αναδεικνύονται κάτω από το φως του Αιγαίου.

Από το σύνολο του οικοσυστήματος ιδιαίτερη σημασία ως δυνάμει τουριστικοί πόροι έχουν οι περιοχές που προτείνονται για ένταξη σε ειδικό νομικό πλαίσιο και καθεστώς προστασίας, όπως το ευρωπαϊκό δίκτυο NATURA 2000 ή το δίκτυο Υγροτόπων Ελλάδας.

Από τις παραπάνω περιοχές, μόνο όσες αποτελούν καταφύγιο θηραμάτων διέπονται σήμερα από κάποιο καθεστώς προστασίας και διαχείρισης. Στις υπόλοιπες περιοχές δεν έχουν εκπονηθεί σχέδια διαχείρισης, έτσι ώστε να ενεργοποιηθεί το νομικό πλαίσιο προστασίας τους, αλλά ούτε έχουν γίνει δράσεις ανάδειξής τους σε πόλους έλξης οικοτουρισμού. Αντίθετα, υφίστανται πιέσεις από τη δόμηση, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται τόσο η οικολογική, όσο και η αισθητική αξία τους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι εκτός των προαναφερθέντων βιοτόπων, η Περιφέρεια διαθέτει σημαντικό αριθμό βιοτόπων, οι οποίοι έχουν υποστεί σημαντικές αλλοιώσεις ή/ και έχουν συρρικνωθεί. Εν τούτοις, διατηρούν τη σπουδαιότητά τους έστω και σε επίπεδο νησιού, τόσο για οικολογικούς λόγους όσο και για τη δυνατότητα και τις ευκαιρίες που προσφέρουν για την ανάπτυξη εξειδικευμένων τουριστικών δραστηριοτήτων.

Γεωλογικά μνημεία

Ο γεωλογικός πλούτος του Αιγαίου είναι ιδιαίτερα σημαντικός, τόσο σε απόλυτους αριθμούς (93 γεωλογικά μνημεία συνολικά στα νησιά του Νοτίου Αιγαίου), όσο και στην ποιότητα των ευρημάτων και των μνημείων. Σε αυτά περιλαμβάνονται τόσο μνημεία ευρύτερου γεωλογικού ενδιαφέροντος (ηφαίστεια, γεωλογικές διαμορφώσεις), όσο και μνημεία παλαιο-αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως είναι τα απολιθώματα φυτών και ζώων και πολλά λατομεία διαφόρων ιστορικών εποχών και πετρωμάτων. Συνοπτικά, παρουσιάζονται στον Πίνακα Α.1-5 όλα τα γεωλογικά μνημεία του Νοτίου Αιγαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-5: Κατάλογος γεωλογικών μνημείων Νοτίου Αιγαίου

ΚΥΚΛΑΔΕΣ			
Νησί	Είδος Μνημείου	Νησί	Είδος Μνημείου
ΚΑΛΟΓΗΡΟΣ	Ηφαιστειακό κέντρο 5 εκατομμυρίων ετών	ΝΑΞΟΣ	Γεωλογικό Μουσείο Απειράθου
ΑΝΔΡΟΣ	Πτυχωμένα μεταμορφωμένα πετρώματα		Μικρά φράγματα εμπλουτισμού υπόγειων υδροφόρων οριζόντων Απειράθου
	Βραχομορφές διάβρωσης στη θέση Γριάς Πήδημα στο Κορθί		Μεταλλεία σμύριδας
	Κοιλάδα Διποτάματα		Μιγματιτικά πετρώματα στη βόρεια Νάξο

ΤΗΝΟΣ	Σφαιρικές δομές διάβρωσης και γεωμορφές Ταφόνι στο Γρανίτη της Τήνου		Σπήλαιο Διός
ΚΥΘΝΟΣ	Σπήλαιο Καταφύκι		Απολιθώματα νάνων ελεφάντων
	Θερμά λουτρά	ΗΡΑΚΛΕΙΑ ΝΑΞΟΥ	Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη
ΣΥΡΟΣ	Αερόλιθοι: Εκλογίτες βόρειας Σύρου		Ηφαιστειακές δομές
ΜΥΚΟΝΟΣ	Γρανίτης Μυκόνου – Μορφές διάβρωσης		Ηφαιστειακοί κρατήρες Φυριπλάκας - Τράχηλα
	Νησίδα Χταπόδια – Απολιθωμένα ασπόνδυλα		Ηφαιστειακός δόμος Προφήτη Ηλία
ΔΗΛΟΣ	Απολιθωμένος νάνος ελέφαντας	ΜΗΛΟΣ	Αρχαία λατομεία οφιδιανού
	Σπήλαιο Κουταλά		Λατομείο οφιδιανού στη θέση «Νύχια»
ΣΕΡΙΦΟΣ	Αρχαία μεταλλεία		Λατομείο οφιδιανού στη θέση «Δεμενεγάκι»
ΣΙΦΝΟΣ	Αρχαία μεταλλεία αργυρούχων κοιτασμάτων μολύβδου-ψευδάργυρου και χρυσού		Μεταλλεία - Ορυχεία
ΠΑΡΟΣ	Λατομεία μαρμάρων		Θειορυχεία
	Αρχαία λατομεία λυχνίτη, ονομαστού Παριανού μαρμάρου		Μεταλλεία σιδήρου-μαγγανίου στην περιοχή Βάνι
	Οι Κολυμπήθρες - Μορφές διάβρωσης		Σπήλαια - Κατακόμβες

ΚΥΚΛΑΔΕΣ (συνέχεια)			
Νησί	Είδος Μνημείου	Νησί	Είδος Μνημείου
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ – Ν. ΔΕΣΠΟΤΙΚΟ – Ν. ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ	Ηφαιστειακοί δόμοι Αντιπάρου – Ηφαιστειακές εμφανίσεις Ν. Δεσποτικού – Ν. Στρογγυλού		Σπήλαια και θαλάσσιες χαράδρες Παπάφραγκα
	Σπήλαιο Ωλιάρτος		Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη – «Σμαραγδένια σπηλιά»
	Μεταλλευτικές στοές		Κατακόμβες
ΚΙΜΩΛΟΣ	Μανιταροειδείς μορφές διάβρωσης		Μορφές διάβρωσης
	Βραχώδεις ακτές – Γεωλογικές τομές ηφαιστειακών πετρωμάτων		Κλέφτικο
	Μορφές διάβρωσης ηφαιστ. πετρωμάτων στην περιοχή Πράσσα		Σαρακίνικο
	Μορφές διάβρωσης σε κίσσηρη		Υδροθερμικές εμφανίσεις
	Σπηλιά της Γερακιάς		Φρεατικοί κρατήρες στη θέση Άγιοι Θεόδωροι
	Απολιθωμένα ασπόνδυλα		Ατμίδες Καλάμου
	Θερμές πηγές		Μεταλλευτικό Μουσείο Μήλου
ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ (ΘΗΡΑ)	Το ηφαιστειακό συγκρότημα της Σαντορίνης	ΓΛΑΡΟΝΗΣΙΑ	Σηλοειδείς αποχωρισμοί λάβας
	Ηφαιστειακός κρατήρας - Καλδέρα - Φυσικές τομές της καλδέρας	ΑΝΤΙΜΗΛΟΣ	Εντυπωσιακός ηφαιστειακός κρατήρας
	Στρώματα της Μινωικής έκρηξης	ΠΟΛΥΑΙΓΟΣ	Βραχομορφές στη θέση Καλόγεροι

	Ηφαιστειακή φλέβα (dyke) Θηρασίας	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	Χρυσοσπηλιά
	Σύγχρονη ηφαιστειότητα- Καμμένη	ΙΟΣ	Γνευσιωμένος γρανίτης 300 εκατ. ετών
	Τριαδικά απολιθώματα <i>Megalodon</i>	ΑΜΟΡΓΟΣ	Ενεργό ρήγμα Αμοργού (σεισμός 1956)
	Απολιθωμένη χλωρίδα		
ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ			
Νησί	Είδος Μνημείου	Νησί	Είδος Μνημείου
ΠΑΤΜΟΣ	Σπήλαιο Αγίου Ιωάννη		Καλδέρα Νισύρου
	Σπήλαιο Κεφάλας ή Τρύπα Κεφάλας		Μαξιλαροειδείς λάβες Σπηλιανής
	Σπήλαιο Παρθένων ή «Άντρο των Νυμφών»		Στρώματα ηφαιστειακής τέφρας Κυράς - Λάβες Εμποριού
	Σπήλαιο Σκαλιών ή Δασκαλιό		Μετακαλδερικοί ηφαιστειακοί θόλοι Νικιών
	Σπήλαιο Κολονόστηλο		Υδροθερμικοί κρατήρες
	Απολιθωμένα θηλαστικά Βαθιού		Απολιθωμένη χλωρίδα
ΚΑΛΥΜΝΟΣ	Τεκτονικό κέρας Τελένδου	ΝΙΣΥΡΟΣ - ΓΥΑΛΙ	Γυαλί - Ηφαιστειακά πετρώματα
	Τα αρχαιότερα πετρώματα του ελληνικού χώρου		Σπήλαιο Χαρκαδιού
ΚΩΣ	Απολιθωματοφόρες θέσεις	ΤΗΛΟΣ	Απολιθωμένοι νάνοι Ελέφαντες
ΚΑΡΠΑΘΟΣ	Απολιθωματοφόρες θέσεις		Σπήλαιο Κούμελου Αρχάγγελου
ΚΑΣΟΣ	Απολιθωματοφόρες θέσεις		Απολιθωμένα θηλαστικά
			Απολιθωμένα ασπόνδυλα – Θέση Κολύμπια
ΚΑΣΤΕΛΟΡΙΖΟ	Κυανούν Σπήλαιο		Απολιθωμένα κοράλλια
		ΡΟΔΟΣ	Φυτικά απολιθώματα

Πηγή: Ζούρος Ν. (επιμ.) Γεωλογικός Άτλας του Αιγαίου (υπό έκδοση).

Μια ειδική μορφή γεωλογικών πόρων είναι οι θερμομεταλλικές πηγές, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάπτυξη του τουρισμού υγείας. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα Α.1-6 μέχρι σήμερα οι περισσότερες πηγές παραμένουν αναξιοποίητες, ενώ στις πηγές που λειτουργούν δεν έχουν γίνει έργα εκσυγχρονισμού.

Στοιχεία χρήσης των λουτροπηγών υπάρχουν μόνο γι' αυτή της Κύθνου, όπου για το 1999 668 άτομα χρησιμοποίησαν τη πηγή για 10.651 θεραπευτικές αγωγές. Και μόνο η μορφή που δίνονται τα στοιχεία δείχνει ότι η επικρατούσα άποψη για τη χρήση των ιαματικών πηγών παραμένει η κλασσική της θεραπείας και ότι δεν έχει ακόμη περάσει η σύγχρονη αντίληψη για τουρισμό υγείας και ευεξίας που έχει αναπτυχθεί στην υπόλοιπη Ευρώπη.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-6: Θερμομεταλλικές Πηγές Νοτίου Αιγαίου

Νησί όπου βρίσκεται η πηγή	Παροχή (m ³ /h) /Θερμοκρασία (°C)	Χημισμός	Χρήση
----------------------------	--	----------	-------

Κύθνος	40/52	Na - Cl	Λουτροθεραπεία
Μήλος	3/50	Na -Cl	-
Κίμωλος	-/55	Na -Cl	-
Θήρα	-/34	Na -Cl	Ανεκμετάλλευτη
Κως	-/46	Na -Cl	Ανεκμετάλλευτη
Κάλυμνος	-/37	Na -Cl	Λουτροθεραπεία
Νίσυρος	-/46	Na -Cl	Λουτροθεραπεία
Νίσυρος	-/40	Na -Cl	Ανεκμετάλλευτη
Νίσυρος	-/57	Na -Cl	Ανεκμετάλλευτη

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες (1999) Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα

Αγροτικά τοπία

Τα Αγροτικά Τοπία είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και διαχειριστικών αγροτικών συστημάτων. Η μακριά ιστορική πορεία αυτής της αλληλεπίδρασης στην περιοχή του Νοτίου Αιγαίου, έχει δημιουργήσει μια σειρά από *ημι-φυσικά* τοπία, τα οποία αν και δεν διακρίνονται για την παραγωγική τους αξία (εξαιτίας των περιορισμένων φυσικών πόρων), εντούτοις χαρακτηρίζονται από μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία.

Η οικολογική αξία έχει να κάνει με την ίδια τη φύση των παραδοσιακών αγροτικών διαχειριστικών συστημάτων, με τα οποία συντηρείτο με βιώσιμες πρακτικές η ποιότητα των περιορισμένων φυσικών πόρων. Η αισθητική αξία, από την άλλη, αναφέρεται στη συμβολική δύναμη των αγροτικών αυτών τοπίων, τα οποία αποτελούν έναν αυτοτελή τουριστικό πόρο, με υψηλές δυνατότητες μελλοντικής αξιοποίησης.

Τα χαρακτηριστικά του αγροτικού τοπίου μπορούν να διαχωριστούν σε πέντε κατηγορίες:

1. Τις αναβαθμίδες, οι οποίες αποτελούν πολύτιμο μέσο συντήρησης των φυσικών πόρων (έδαφος, νερό). Η εγκατάλειψη της γεωργίας τις τελευταίες δεκαετίες και η απουσία εξειδικευμένων τεχνιτών συντήρησης τους, έχει οδηγήσει σε ευρύτατη υποβάθμιση της ποιότητας τους, όπου αυτές δεν έχουν καταστραφεί πλήρως. Ιδιαίτερα σε περιοχές όπου οι αναβαθμίδες χρησιμοποιούνταν για την καλλιέργεια σιτηρών ή κτηνοτροφικών φυτών, η καταστροφή ενισχύεται από τον εκσυγχρονισμό της αγροτικής παραγωγής.
2. Τις περιφράξεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση των κοπαδιών των αιγοπροβάτων (συνήθως από πέτρες) και την προστασία ευπαθών καλλιεργειών από τους ανέμους, με

φυτοφράκτες (συνήθως από καλαμιές). Οι περιφράξεις χρησιμοποιήθηκαν σε πολύπλοκα συστήματα διαχείρισης της βόσκησης και ανανέωσης του βοσκητικού δυναμικού των άγονων βοσκοτόπων.

3. Τα μονοπάτια, τα οποία αποτελούσαν τις οδούς χερσαίας επικοινωνίας μεταξύ των οικισμών των νησιών. Ο συνδυασμός τους με περιφράξεις, προσφέρει τοπία μεγάλου φυσικού κάλλους και δυνατότητες ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού, αν και η εγκατάλειψή τους, σε συνδυασμό με τη διάνοιξη αγροτικών δρόμων, έχει οδηγήσει στην καταστροφή πολύ σημαντικού ποσοστού τους.
4. Οι αγροτικές κατασκευές, οι οποίες είναι μια ευρύτατη κατηγορία που περιλαμβάνει κατασκευές αποθήκευσης προϊόντων και διανυκτέρευσης στους αγρούς (αποθήκες, οικήματα), κατασκευές στάθμευσης ή σταβλισμού των ζώων (στάνες, στρούγγες), ειδικές κατασκευές για εκτροφή ζώων ή/και πουλιών (περιστερεώνες), κατασκευές μεταποίησης προϊόντων στον αγρό (αλώνια, λιχνιστήρια, πατητήρια) ή σε ειδικούς χώρους (ανεμόμυλοι, υδρόμυλοι), κατασκευές άρδευσης ή ύδρευσης των ζώων (πηγάδια, στέρνες). Ο πλούτος και η ποικιλία στην μορφή και στις τεχνικές κατασκευής τους είναι τεράστιος και σε συνδυασμό με το κυρίαρχο υλικό κατασκευής (πέτρα), καθιστούν τις κατασκευές αυτές εξαιρετικά «πολύτιμες» για την αισθητική αξία του τοπίου. Όπως και με τα υπόλοιπα χαρακτηριστικά, ο εκσυγχρονισμός της αγροτικής παραγωγής από τη μια με τη χρήση διαφορετικών υλικών στη συντήρησή τους ή την αντικατάστασή τους και η εγκατάλειψη της γεωργίας από την άλλη, έχουν οδηγήσει σε σημαντική υποβάθμιση της ποιότητάς τους.
5. Οι υπόλοιπες κατασκευές της υπαίθρου. Οι υπόλοιπες κατασκευές περιλαμβάνουν κυρίως *ιερούς χώρους*, δηλαδή κατασκευές που χρησιμοποιήθηκαν στο παρελθόν, ή χρησιμοποιούνται ακόμη, για λατρευτικούς – θρησκευτικούς σκοπούς. Ο πλούτος και η ποικιλία των διαφορετικών κατασκευών είναι και εδώ πολύ μεγάλος. Εδώ θα πρέπει να προστεθούν και οι αρχαιολογικοί χώροι, για τη σημασία των οποίων στη συμβολική σημασία των νησιών του Νοτίου Αιγαίου και γενικά της Ελλάδας, δεν χρειάζεται να προστεθούν πολλά.

Εκτός από τα παραπάνω ανθρωπογενή όμως χαρακτηριστικά, τα αγροτικά τοπία των νησιών του Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζουν και ενδιαφέροντα *φυσικά* χαρακτηριστικά, τα οποία αναφέρονται στο γεωλογικό τους υπόβαθρο και στις φυσικές χρήσεις γης. Η γεωλογία των

νησιών είναι ιδιαίτερη και συχνά σπάνια, με πολλά διαφορετικά υπόβαθρα και σχηματισμούς, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στο πλήθος των γεωλογικών μνημείων στην περιοχή (περισσότερες λεπτομέρειες στην προηγούμενη παράγραφο). Οι φυσικές χρήσεις γης (εκτός των καλλιεργειών δηλαδή), είναι επίσης ιδιαίτερα πλούσιες, με τα χαρακτηριστικά φρυγανικά Μεσογειακά οικοσυστήματα χαμηλού ύψους και μακία βλάστηση κατά μήκους των υδρογραφικών γραμμών και πολλά σπάνια, απειλούμενα ή/ και ενδημικά είδη, γεγονός που αντικατοπτρίζεται και εδώ από τις πολλές περιοχές που εντάσσονται στο δίκτυο NATURA 2000. Πρέπει, τέλος, να αναφερθούν οι περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ως τοπία φυσικού κάλλους και οι οποίες παρουσιάζονται στον Πίνακα Α.1-7.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-7: Περιοχές του Νοτίου Αιγαίου που έχουν χαρακτηριστεί ως τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Νησί	Περιοχή	Χρονολογία χαρακτηρισμού
Θήρα (Νέα και Παλαιά Καμένη)	Νέα και Παλαιά Καμένη	1972
Σίφνος	Όλο το νησί	1976
Πάρος	Όλο το νησί	1975
Αστυπάλαια	Όλο το νησί	1983
Ρόδος	Δάσος Έμπωνα*	1986

Πηγή:ΥΠΕΧΩΔΕ, ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες (1999) Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα

* Μνημείο της Φύσης

Η διατήρηση του αγροτικού τοπίου δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο συγκεκριμένης πολιτικής. Οι υφιστάμενες διατάξεις για την εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών δόμηση που επιτρέπουν τη δόμηση όχι μόνο σε οποιοδήποτε αγροτεμάχιο έχει έκταση μεγαλύτερη των 4 στρεμμάτων, αλλά και σε πολλές περιπτώσεις σε οικόπεδα μικρότερα (μέχρι 750 τ.μ. όταν βρίσκεται επί του εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου), χωρίς ουσιαστικά περιορισμούς στη μορφή των κτιρίων και με ύψος που συχνά ξεπερνά τα επιτρεπόμενα 7,5 μέτρα, έχει δημιουργήσει σημαντικές αλλοιώσεις στο τοπίο. Τις αλλοιώσεις αυτές έρχονται να συμπληρώσουν τα δημόσια έργα, οι οχλούσες δραστηριότητες (τσιμεντάδικα, λατομεία, χωματερές, εργοστάσια παραγωγής ενέργειας), οι αποθήκες, τα εμπορικά κέντρα και κάθε είδους κατασκευή που δεν λαμβάνει υπόψη της τα μορφολογικά χαρακτηριστικά και την κλίμακα της περιοχής. Η προσπάθεια

εφαρμογής χωροταξικής πολιτικής εξειδικευμένης σε επίπεδο νησιού που ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του '80 με τις χωροταξικές μελέτες δεν έχει προχωρήσει, ενώ και η υφιστάμενη γενική νομοθεσία καταστρατηγείται στην πράξη, δεδομένης της ανεπάρκειας των μηχανισμών ελέγχου και καταστολής.

Οι προσπάθειες που έγιναν για τη στήριξη των αναβαθμίδων και τη συντήρηση μονοπατιών με χρηματοδοτήσεις από το 2^ο ΚΠΣ είχε μόνο σημειακά αποτελέσματα, δεδομένου ότι προωθήθηκε αποσπασμένα και όχι ως τμήμα μιας ολοκληρωμένης πολιτικής π.χ. για ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (περιπατητικού, οικολογικού, πολιτιστικού, αγροτουρισμού κλπ)

Από την ομάδα μελέτης του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου (επιστημονικός υπεύθυνος Επίκ. Καθηγητής Ε.Μ.Π. Κίμων Χατζημπίρος), που εκπόνησε το ερευνητικό πρόγραμμα «Οριοθέτηση και καθορισμός μέτρων προστασίας τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους»,² προτάθηκαν περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου για να θεσμοθετηθούν και να τύχουν προστασίας και διαχείρισης ως «Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους».

Αυτά είναι τα εξής:

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-8: Προτεινόμενα Τ.Ι.Φ.Κ.

Νομός Δωδεκανήσου	
ΑΤ5010081	Αρχαία Κάμειρος
ΑΤ5011059	Ασφενδιού στην Κω
ΑΤ5011085	Κοσκινού στη Ρόδο
ΑΤ5011041	Λίνδος Ρόδου
ΑΤ5080111	Λόφος Φιλερήμου Ρόδου
ΑΤ5011024	Μονόλιθος Ρόδου
ΑΤ5011013	Νήσοι Μεγίστη (Καστελλόριζο), Ρω, Στρογγυλή
ΑΤ5010083	Νήσος Γυαλί
ΑΤ5011034	Νήσος Νίσυρος

² Απόφαση Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., χρηματοδότηση από το ΕΠΠΕΡ, διάρκεια εκπόνησης 1996-1999.

AT5010084	Νήσος Πάτμος
AT5011035	Νήσος Σύμη
AT5011006	Νήσος Χάλκη
AT5010079	Παντέλι, Πλάτανος, Αγ. Μαρίνα Λέρου
AT5011033	Προφήτης Ηλίας Ρόδου
AT5011058	Ροδίνι
AT5011042	Χαράδρα Πεταλούδων Ρόδου
AT5011015	Χώρα Αστυπάλαιας
Νομός Κυκλάδων	
AT501075	Άνω Σύρος
AT5011031	Βολάξ Τήνου
AT5011053	Διπόταμα Άνδρου
AT5011074	Ερμούπολη
AT5011000	Κλέφτικο Μήλου
AT5011088	Νάουσα Πάρου
AT5011050	Νησίδα Άνυδρος
AT5011051	Νησίδα Νικούρια Αμοργού
AT5010091	Νήσοι Θηρασία, Ασπρονήσι, Παλιά και Νέα Καμένη
AT5011005	Νήσος Ανάφη
AT5011011	Νήσος Αντίμηλος
AT5011063	Νήσος Θήρα ή Σαντορίνη
AT5010086	Νήσος Ίος
AT5011081	Νήσος Κίμωλος
AT5010087	Νήσος Μύκονος
AT5010088	Νήσος Σέριφος
AT501007	Νήσος Σίκινος
AT5010090	Νήσος Σίφνος
AT5011014	Νήσος Φολέγανδρος
AT5010093	Όρμος Οτζιάς
AT5011012	Παναγιά Χοζοβιώτισσα Αμοργού
AT5011089	Παροικιά Πάρου
AT5011083	Χώρα Αμοργού
AT5011064	Χώρα Νάξου
AT5011032	Χώρα Τήνου

Θαλάσσιο περιβάλλον

Το αρχιπέλαγος, διαθέτοντας μια τεράστια ποικιλία μορφών και ειδών ζωής, αποτελεί ένα απaráμιλλο βιολογικό εργαστήρι. Συγκεντρώνει στο βυθό και στα νερά του περισσότερα από 5.000 διαφορετικά είδη ζώων και 1.000 περίπου είδη φυτών που διηγούνται την ιστορία της εξέλιξης σε μια διάρκεια πλέον των 120 εκατομμυρίων χρόνων. Μερικά από αυτά κινδυνεύουν να εξαφανιστούν κάτω από τις πιέσεις που δέχεται το θαλάσσιο περιβάλλον και ιδιαίτερα το παράκτιο οικοσύστημα που από τη φύση του είναι το πιο παραγωγικό, το πιο σημαντικό για τη διατήρηση των οικολογικών ισορροπιών.

Όλα αυτά τα είδη, οι βιολογικοί θησαυροί της θάλασσας, που συνθέτουν ένα απaráμιλλο θέαμα με πολλά χρώματα και έντονες

αντιθέσεις, αποτελούν πόλο έλξης για όσους απλά λατρεύουν τη θάλασσα και τις καταδύσεις και πολύ περισσότερο για τους «ειδικούς», τους μνημένους στα μυστικά του θαλάσσιου κόσμου. Για τους περισσότερους όμως παραμένει ένας κόσμος άγνωστος που κυριαρχείται από το βαθύ γαλάζιο χρώμα.

Ταυτόχρονα στο βυθό του Αιγαίου υπάρχουν αμέτρητοι θησαυροί. Μερικοί απ' αυτούς είναι μνημεία του ελληνικού πολιτισμού, ενώ κανείς μπορεί να ανακαλύψει απομεινάρια νεώτερων εποχών.

Το Ενυδρείο της Ρόδου αποτελεί τη μόνη οργανωμένη προσπάθεια για ανάδειξη του θαλάσσιου πλούτου του Αιγαίου, παρ' ότι στις περιοχές NATURA 2000 έχουν συμπεριληφθεί και πολλές θαλάσσιες ζώνες.

A.1.2 Πολιτιστικοί πόροι

Το Αιγαίο, ως κοιτίδα του ελληνικού πολιτισμού και σταυροδρόμι πολιτισμών, από τους αρχαιότατους χρόνους βρίθει από τα αποτυπώματα που άφησαν οι άνθρωποι στο πέρασμά τους και αποτελούν αδιάψευστους μάρτυρες της ακμής που γνώρισε η περιοχή. Μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας (Θήρα, Δήλος, Λίνδος, Ρόδος, Πάτμος, Κως), κατασκευές για τη λατρεία των θεών, για την προστασία από τους εισβολείς, δίπλα σε ταπεινά μνημεία απομεινάρια της καθημερινής ζωής των απλών ανθρώπων. Μνημεία που η δημιουργία τους χάνεται στα βάθη της ιστορίας, αλλά και μνημεία του σύγχρονου πολιτισμού υπάρχουν διασκορπισμένα σε όλα τα νησιά, χωρίς όμως να έχουν συντηρηθεί και αναδειχθεί ανάλογα.

Αρχαιολογικοί χώροι και νεώτερα μνημεία

Ο Πίνακας Α.1-9 περιλαμβάνει μνημεία που έχουν υπαχθεί σε κάποιο από τα υφιστάμενα καθεστώτα προστασίας με βάση τη νομοθεσία του υπουργείου Πολιτισμού.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-9: Πολιτιστικοί Πόροι του Νοτίου Αιγαίου

Νομός	Νησί	Αρχαιολογικοί χώροι	Βυζαντινά Μνημεία	Νεώτερα Μνημεία	Μουσεία, Συλλογές
Κυκλάδων	Θήρα	3	1	1	1
	Αμοργός	2	1		
	Σέριφος		2		1

	Σίφνος	1	1		
	Μήλος		1		1
	Φολέγαν- δρος	1			1
	Κέα	3			1
	Ανδρος	2			3
	Τήνος				1
	Σύρος			3	1
	Μύκονος		1		1
	Δήλος	1			1
	Πάρος	2	1		1
	Νάξος	3	1		1
Δωδεκανή- σου	Τήλος	3	1		
	Ρόδος	27	7	14	3
	Πάτμος	2	1		
	Αρκοί	1			
	Λειψοί	1			
	Λέρος	2	7		
	Κάλυμνος	4	1		1
	Αστυπάλαια	6	1		1
	Κως	6	3		1
	Νίσυρος	2			
	Σύμη	5	1		1
	Μεγίστη	3	1		1
	Κάρπαθος	3			
	Κάσος	2			

Πηγή: Υπουργείο Πολιτισμού, Δικτυακός Τόπος ΟΔΥΣΣΕΑΣ (www.culture.gr)

Η ροή επισκεπτών στους κυριότερους αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία αναφέρεται στους Πίνακες Α.1-10 και Α.1-11. Αξιοσημείωτη είναι η διαφορά αριθμού τουριστών που επισκέπτονται τους ανοιχτούς αρχαιολογικούς χώρους σε αντίθεση με τους επισκέπτες των μουσείων και το χαμηλό ποσοστό από το σύνολο των τουριστών Ρόδου και Κω αλλά και των άλλων νησιών που επισκέπτονται τους χώρους αυτούς, αν σκεφτεί κανείς ότι αποτελούν από τους πλέον αξιοποιημένους πόρους.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-10: Επισκέπτες Μουσείων Νοτίου Αιγαίου, 1999-2000

Νομός	Μουσείο	Επισκέπτες 1992	Επισκέπτες 1999	Επισκέπτες 2000
Δωδεκανήσου	Κω	26.445	19.567	23.137

	Παλατίου Μεγάλου Μαγίστρου	163.536	245.300	280.906
	Παναγίας του Κάστρου	8.808	6.400	14.194
	Κοσμητικής Συλλογής Ρόδου	7.241	6.227	4.500
	Ρόδου	62.560	67.950	79.900
	Σύμης		3.334	3.778
Σύνολο Νομού		268.590	348.778	406.415
Κυκλάδων	Άνδρου	7.088	8.664	8.125
	Θήρας	12.653	14.815	12.374
	Μήλου	5.566	8.631	9.212
	Μυκόνου	5.209	5.562	6.979
	Νάξου	19.357	22.866	20.803
	Τήνου	2.454	2.764	2.323
	Πάρου	6.811	6.362	6.484
Σύνολο Νομού		59.138	69.664	66.300
Σύνολο Νοτίου Αιγαίου		327.728	418.442	472.715

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001) Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2000, Αθήνα.

Πίνακας Α.1-11: Επισκέπτες Αρχαιολογικών Χώρων Νοτίου Αιγαίου, 1999-2000

Νομός	Αρχαιολογικοί Χώροι	Επισκέπτες 1992	Επισκέπτες 1999	Επισκέπτες 2000
Δωδεκανήσου	Ακρόπολη Ιαλυσού	84.456	99.500	101.700
	Ακρόπολη Λίνδου	402.086	566.727	578.531
	Αναστηλωθείσα οικία Κω	18.608	21.830	24.910
	Ασκληπιείο	101.387	109.109	116.617
	Κάμιρος	147.239	181.100	183.500
	Κάστρο Κω	80.750	78.775	83.186
Σύνολο Νομού		834.526	978.266	1.088.444
Κυκλάδων	Ακρωτήριο Θήρας	131.390	205.500	219.900
	Δήλος	70.097	77.092	94.444
Σύνολο Νομού		201.487	282.592	314.344
Σύνολο Νοτίου Αιγαίου		1.036.013	1.339.633	1.402.788

Πηγή: ΕΣΥΕ (2001) Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 2000, Αθήνα.

Η ύπαρξη πολλών μνημείων και ευρημάτων έχει στρέψει τη προσπάθεια του ελληνικού κράτους στη συντήρηση και ανάδειξη τους. Η μονομέρεια αυτή «αποκόπτει» τα μνημεία από τη συνολική ιστορία του κάθε τόπου και της ευρύτερης περιοχής, η οποία παραμένει σε μεγάλο βαθμό άγνωστη, ιδιαίτερα όταν δεν συνοδεύεται από σημαντικά ευρήματα. Η αποσπασματικότητα αυτή στην ανάδειξη της ιστορίας που έχει ως

συνέπεια να μην αναδεικνύονται πολλά σημαντικά γεγονότα, μειώνει την ελκυστικότητα των μουσείων αλλά κυρίως των νησιών που δεν παρουσιάζουν οργανωμένους πόλους έλξης, προσιτούς στο ευρύ κοινό.

Οικισμοί

Ο οικιστικός πλούτος του Νοτίου Αιγαίου είναι εξαιρετικά μεγάλος. Το δομημένο περιβάλλον του Αιγαίου έχει από πολλά χρόνια αναγνωριστεί ως ένας από τους πόλους έλξης τουριστών και επισκεπτών. Αν και το κάθε νησί παρουσιάζει ιδιαίτερο χαρακτήρα επηρεασμένο τόσο από το ανάγλυφό του, όσο και από την ιστορική του διαδρομή, θα μπορούσε κανείς να διακρίνει δύο διαφορετικά αρχιτεκτονικά στυλ: το κυκλαδίτικο και το «νεοκλασικό», που είναι επηρεασμένο από την ενετική-ιταλική παράδοση.

Μεταξύ όλων των οικιστικών συνόλων της περιφέρειας, ένας μεγάλος αριθμός έχει αξιολογηθεί ως σημαντικού ενδιαφέροντος και έχει υπαχθεί στο καθεστώς των διατηρητέων παραδοσιακών οικισμών. Συνολικά 212 οικισμοί είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί, από τους οποίους οι 47 βρίσκονται στον Νομό Δωδεκανήσου και οι υπόλοιποι 165 στον Νομό Κυκλάδων. Αναλυτικά οι παραδοσιακοί οικισμοί παρουσιάζονται στον Πίνακα Α.1-12α & β.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12α: Παραδοσιακοί οικισμοί Ν. Δωδεκανήσου (Π. Δ. 1978)

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΔΗΜΟΣ ή ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ
Καλύμνου	Δ. Λέρου	Αγ. Μαρίνα
	Δ. Λέρου	Αλινδα
	Δ. Πάτμου	Αρκοί
	Δ. Αστυπάλαιας	Αστυπάλαια
	Δ. Καλυμνίων	Βαθύς
	Δ. Καλυμνίων	Κάλυμνος
	Δ. Λέρου	Λακκίον
	Δ. Αστυπάλαιας	Λιβιάδια
	Δ. Λέρου	Παρθένιον
	Δ. Πάτμου	Πάτμος
	Δ. Καλυμνίων	Τέλενδος
	Δ. Καλυμνίων	Ψέριμος
Καρπάθου	Κ. Μεσοχωρίου	Λευκός(Γυάλου Χαράφι)
	Κ. Μεσοχωρίου	Μεσοχώριον
	Κ. Ολύμπου	Ολυμπος
	Κ. Ολύμπου	Τρίστομον
	Κ. Αρκάσας	Φοινίκιον
Κω	Κ. Εμπορείου	Εμπορειός
	Δ. Μανδρακίου	Μανδράκιον
	Κ. Νικιών	Νικιά
	Κ. Πυλίου	Παλαιόν Πύλιον
Ρόδου	Δ. Χάλκης	Αλιμιά
	Κ. Αρνίθας	Αρνίθα
	Κ. Ασκληπιείου	Ασκληπιείον
	Κ. Παραδεισίου	Βάγιες
	Δ. Σύμης	Εμπορειός
	Κ. Θεολόγου	Επάνω Καλαμών
	Κ. Κατταβίας	Καττάβια
	Κ. Κοσκινούς	Κοσκινού
	Κ. Ασκληπιείου	Κιοτάριον
	Κ. Σιάνων	Λακκίον
	Κ. Λιβαδίου	Λιβιάδια
	Κ. Λίνδου	Λίνδος
	Δ. Μεγάλου Χωρίου	Μεγάλο Χωρίον
	Δ. Μεγίστης	Μεγίστη
	Κ. Μεσαναγρού	Μεσαναγρός
	Κ. Αγαθονησίου	Μικρόν Χωρίον

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12α: συνέχεια

ΕΠΑΡΧΙΑ	ΔΗΜΟΣ ή ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ
Ρόδου	Δ. Σύμης	Πανορμίτης
	Δ. Σύμης	Πέδιον
	Κ. Λίνδου	Πεύκο
	Κ. Σαλάκου	Προφήτης Ηλίας
	Κ. Προφιλίας	Προφίλια
	Κ. Σιάνων	Σιάννα
	Δ. Σύμης	Σύμη
	Δ. Χάλκης	Χάλκη
	Δ. Χάλκης	Χωρίον
	Κ. Ψίθνου	Ψίθνος

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΦΕΚ από Ομάδα Μελέτης – ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: Παραδοσιακοί / οριοθετημένοι οικισμοί Ν. Κυκλάδων

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΑΜΟΡΓΟΣ	ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ	ΡΑΧΙΔΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΙΓΙΑΛΗΣ	ΑΙΓΙΑΛΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΙΓΙΑΛΗΣ	ΠΟΤΑΜΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΘΟΛΑΡΙΩΝ	ΘΟΛΑΡΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ	ΞΥΛΟΚΕΡΑΤΙΔΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΜΟΡΓΟΥ	ΑΜΟΡΓΟΣ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΟΧΙ	
	ΚΑΤΑΠΟΛΩΝ	ΚΑΤΑΠΟΛΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΑΝΑΦΗ	ΑΝΑΦΗΣ	ΑΝΑΦΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΟΧΙ	
ΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΔΡΟΥ	ΑΝΔΡΟΣ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΠΑΛΑΙΟ-ΚΑΣΤΡΟΥ	ΜΕΣΑ ΒΟΥΝΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΠΙΤΡΟΦΟΥ	ΠΙΤΡΟΦΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΤΑΚΟΙΛΟΥ	ΚΑΤΑΚΟΙΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΕΣΑΡΙΑΣ	ΦΑΛΛΙΚΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΛΑΜΥΡΩΝ	ΥΨΗΛΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΠΑΛΑΙΟ-ΚΑΣΤΡΟΥ	ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΣΥΝΕΤΙΟΥ	ΣΥΝΕΤΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΛΑΙΟ-ΚΑΣΤΡΟΥ	ΕΠΙΣΚΟΠΕΙΟΝ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΧΥΛΟΥ	ΚΟΧΥΛΟΝ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΑΥΡΙΟΥ	ΑΓ. ΠΕΤΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ	ΧΩΝΑΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ	ΡΟΓΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΛΑΜΑΝΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΟΡΜΟΥ ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΣΤΕΝΙΩΝ	ΣΤΕΝΙΕΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΗΣ	ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΙΤΡΟΦΟΥ	ΜΕΛΙΔΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΠΑΛΑΙΟ-ΚΑΣΤΡΟΥ	ΣΤΑΥΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΠΑΛΑΙΟ--ΚΑΣΤΡΟΥ	ΕΞΩ ΒΟΥΝΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΠΙΣΩ ΜΕΡΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΛΑΜΥΡΩΝ	ΣΤΡΑΠΟΥΡΙΕΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΑΝΔΡΟΣ	ΛΙΒΑΔΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΛΑΜΥΡΩΝ	ΜΕΣΑΘΟΥΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΑΝΔΡΟΣ	ΜΕΣΑ ΧΩΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΑΠΟΙΚΙΩΝ	ΑΠΟΙΚΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΠΟΙΚΙΩΝ	ΚΑΤΑΚΑΛΑΙΟΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΑΠΟΙΚΙΩΝ	ΑΠΑΤΟΥΡΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΛΑΜΥΡΩΝ	ΛΑΜΥΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΜΠΑΤΣΙΟΥ	ΜΠΑΤΣΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΜΟΥΣΙΩΝΑΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΜΟΝΑΚΑΙΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: συνέχεια

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΑΝΔΡΟΣ	ΑΝΔΡΟΣ	ΒΡΑΧΝΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΑΗΔΟΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΡΘΙΟΥ	ΚΟΡΘΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΑΠΠΑΡΙΑΣ	ΠΕΡΑ ΧΩΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΜΕΣΑΡΙΑΣ	ΜΕΣΑΡΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΕΣΑΡΙΑΣ	ΜΕΝΗΤΕΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΑΥΡΙΟΥ	ΓΑΥΡΙΟ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
		ΒΑΚΟΝΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΒΟΥΡΚΩΤΗΣ	ΒΟΥΡΚΩΤΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	ΑΝΤΙΠΑΡΟΥ	ΑΝΤΙΠΑΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΔΟΝΟΥΣΑ	ΔΟΝΟΥΣΗΣ	ΔΟΝΟΥΣΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΔΟΝΟΥΣΑ	ΔΟΝΟΥΣΗΣ	ΜΥΡΣΙΝΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΔΟΝΟΥΣΑ	ΔΟΝΟΥΣΗΣ	ΚΑΛΟΤΑΡΙΤΙΣΣΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΗΡΑΚΛΕΙΑ	ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ	ΑΓ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
ΘΗΡΑ	ΟΙΑΣ	ΟΡΜΟΣ ΑΜΜΟΥΔΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΦΗΡΑΣ	ΦΗΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΒΟΘΩΝΟΣ	ΒΟΘΩΝ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ	ΕΜΠΟΡΕΙΟΝ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΟΙΑΣ	ΟΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΠΥΡΓΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΗΣ	ΠΥΡΓΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΥ	ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΟΙΑΣ	ΟΡΜΟΣ ΑΡΜΕΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΕΞΩ ΓΩΝΙΑΣ	ΕΞΩ ΓΩΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΟΙΑΣ	ΘΟΛΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΟΙΑΣ	ΦΟΙΝΙΚΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΜΕΣΑΡΙΑΣ	ΜΕΣΑΡΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	ΑΚΡΩΤΗΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΗΜΕΡΟΒΙΓΛΙΟΥ	ΗΜΕΡΟΒΙΓΛΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΥ	ΜΕΓΑΛΟΧΩΡΙΟΝ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΥΡΓΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΗΣ	ΑΘΗΝΙΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΕΠΙΣΚ. ΓΩΝΙΑΣ	ΕΠΙΣΚ. ΓΩΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
		ΡΙΒΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΥ	ΚΑΡΤΕΡΑΔΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΕΠΙΣΚ. ΓΩΝΙΑΣ	ΚΑΜΑΡΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΕΜΠΟΡΕΙΟΥ	ΠΕΡΙΣΣΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΒΟΥΡΒΟΥΛΟΥ	ΒΟΥΡΒΟΥΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΥΡΓΟΣ ΚΑΛΛΙΣΤΗΣ	ΠΥΡΓΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
		ΚΟΡΦΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΘΗΡΑΣΙΑ	ΘΗΡΑΣΙΑΣ	ΠΟΤΑΜΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΘΗΡΑΣΙΑΣ	ΘΗΡΑΣΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΙΟΣ	ΙΟΥ	ΙΟΣ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: συνέχεια

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Ή ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΚΕΑ	ΚΟΡΗΣΣΙΑΣ	ΚΟΡΗΣΣΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΙΟΥΛΙΔΑ	ΙΟΥΛΙΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΕΑΣ	ΚΕΑ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΚΟΡΗΣΣΙΑΣ	ΒΟΥΡΚΑΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΙΟΥΛΙΔΟΣ	ΠΛΑΓΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΡΗΣΣΙΑΣ	ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
ΚΙΜΩΛΟΣ	ΚΙΜΩΛΟΥ	ΚΙΜΩΛΟΣ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΙΜΩΛΟΥ	ΨΑΘΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΙΜΩΛΟΥ	ΓΟΥΠΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΙΜΩΛΟΥ	ΚΑΡΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΙΜΩΛΟΥ	ΑΛΥΚΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙΩΝ	ΚΟΥΦΟΝΗΣΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΚΥΘΝΟΣ	ΔΡΥΟΠΙΔΟΣ	ΚΑΝΑΛΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΔΡΥΟΠΙΔΟΣ	ΜΕΡΙΧΑΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΥΘΝΟΥ	ΚΥΘΝΟΣ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΥΘΝΟΥ	ΛΟΥΤΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΔΡΥΟΠΙΔΟΣ	ΔΡΥΟΠΙΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΜΗΛΟΣ	ΤΡΥΠΗΤΗΣ	ΖΕΦΥΡΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΗΛΟΥ	ΜΗΛΟΣ (ΠΛΑΤΙΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΤΡΥΠΗΤΗΣ	ΤΡΥΠΗΤΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΜΗΛΟΥ	ΦΟΥΡΚΟΒΟΥΝΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΤΡΥΠΗΤΗΣ	ΚΛΗΜΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΠΕΡΑ ΤΡΙΟΒΑΣΑΛΟΥ	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΗΛΟΥ	ΠΑΧΑΙΝΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΜΥΚΟΝΟΣ	ΜΥΚΟΝΟΥ	ΜΥΚΟΝΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΥΚΟΝΙΩΝ	ΤΟΥΡΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΥΚΟΝΙΩΝ	ΑΓ. ΣΤΕΦΑΝΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΜΕΡΑΣ	ΑΝΩ ΜΕΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΥΚΟΝΙΩΝ	ΟΡΝΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΥΚΟΝΙΩΝ	ΠΛΑΤΥΣ ΓΙΑΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΝΑΞΟΣ	ΑΠΕΙΡΑΝΘΟΥ	ΑΠΕΙΡΑΝΘΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΙΝΙΔΑΡΟΥ	ΚΙΝΙΔΑΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΧΑΛΚΕΙΟΥ	ΑΚΑΔΗΜΟΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΚΕΡΑΜΩΤΗΣ	ΚΕΡΑΜΩΤΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΧΑΛΚΕΙΟΥ	ΧΑΛΚΕΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΦΙΛΟΤΙΟΥ	ΦΙΛΟΤΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΑΛΑΝΑΔΟΥ	ΓΑΛΑΝΑΔΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΔΑΜΑΡΙΩΝΑ	ΔΑΜΑΡΙΩΝΑΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	ΑΝΩ ΠΟΤΑΜΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΟΧΙ	
	ΒΙΒΛΟΥ	ΒΙΒΛΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΛΙΝΑΔΟΥ	ΓΛΙΝΑΔΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΧΑΛΚΕΙΟΥ	ΚΕΡΑΜΕΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΝΑΞΟΥ	ΑΓΚΙΔΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΓ. ΑΡΣΕΝΙΟΥ	ΑΓ. ΑΡΣΕΝΙΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: συνέχεια

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Ή ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΝΑΞΟΣ	ΑΠΕΙΡΑΝΘΟΥ	ΜΟΥΤΣΟΥΝΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΑΛΗΝΗΣ	ΓΑΛΗΝΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	ΚΑΤΩ ΠΟΤΑΜΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΕΓΓΑΡΩΝ	ΕΓΓΑΡΕΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΟΡΩΝΙΔΟΣ	ΑΠΟΛΛΩΝΑΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΟΡΩΝΙΔΟΣ	ΑΓΙΑΣΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΟΡΩΝΟΥ	ΛΙΩΝΑΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΑΓΚΡΙΟΥ	ΚΑΣΤΡΑΚΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΡΣΕΝΙΟΥ	ΑΓ. ΑΝΝΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΕΛΑΝΩΝ	ΚΟΥΡΟΥΝΟΧΩΡΙ Ο	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΑΡΣΕΝΙΟΥ	ΑΓ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΟΡΩΝΙΔΟΣ	ΚΟΡΩΝΙΔΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΟΤΑΜΙΑΣ	ΜΕΣΗ ΠΟΤΑΜΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΣΑΓΚΡΙΟΥ	ΑΝΩ ΣΑΓΚΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΧΑΛΚΕΙΟΥ	ΚΑΛΟΞΥΛΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΑΓΚΡΙΟΥ	ΚΑΤΩ ΣΑΓΚΡΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΔΑΜΑΡΙΩΝΟΣ	ΒΟΥΡΒΟΥΡΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΟΝΗΣ	ΜΟΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΡΩΝΟΥ	ΚΟΡΩΝΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΟΡΩΝΙΔΟΣ	ΑΓΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
ΠΑΡΟΣ	ΚΩΣΤΟΥ	ΜΑΡΑΘΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΩΣΤΟΥ	ΙΣΤΕΡΝΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΡΠΗΣΣΑΣ	ΜΑΡΠΗΣΣΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ	ΑΓΚΑΙΡΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΙΚΙΑΣ	ΠΑΡΟΙΚΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΝΑΟΥΣΗΣ	ΑΜΠΕΛΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΛΕΥΚΩΝ	ΛΕΥΚΑΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ	ΑΛΥΚΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ	ΠΙΣΩ ΛΙΒΑΔΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ	ΔΡΥΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ	ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΝΑΟΥΣΑΣ	ΝΑΟΥΣΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΑΓΚΑΙΡΙΑΣ	ΚΑΜΑΡΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΩΣΤΟΥ	ΚΩΣΤΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ	ΜΩΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΡΠΗΣΣΗΣ	ΠΟΥΝΤΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΥ	ΚΑΛΑΜΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΥ	ΚΑΚΑΠΕΤΡΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΥ	ΚΟΥΚΟΥΜΑΛΕΥΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΥ	ΚΑΜΠΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΥ	ΣΩΤΗΡΕΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΡΟΥ	ΓΛΥΣΙΔΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΡΧΙΛΟΧΟΥ	ΜΑΡΜΑΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: συνέχεια

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΕΡΙΦΟΣ	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΚΕΝΤΑΡΧΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΜΕΓ. ΧΩΡΙΟ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΠΑΝΑΓΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΣΕΡΙΦΟΣ (ΧΩΡΑ)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΛΙΒΑΔΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΜΕΓ. ΛΙΒΑΔΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΕΡΙΦΟΥ	ΓΑΛΑΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
ΣΙΚΙΝΟΣ	ΣΙΚΙΝΟΥ	ΣΙΚΙΝΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΣΙΦΝΟΣ	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ	ΒΑΘΥ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ	ΦΑΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ	ΚΑΤΩ ΠΕΤΑΛΙ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΑΡΤΕΜΩΝΑΣ	ΑΓ. ΜΑΡΙΝΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΡΤΕΜΩΝΑΣ	ΚΑΜΑΡΕΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΡΤΕΜΩΝΑΣ	ΧΕΡΡΟΝΗΣΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ	ΠΛΑΤΥΣ ΓΙΑΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ	ΚΑΣΤΡΟΝ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΟΧΙ	
	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑΣ	ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ	ΑΡΤΕΜΩΝ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
ΣΥΡΟΣ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ (μέρος)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΠΑΓΟΥ	ΠΑΓΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΟΣΕΙΔΟΝΙΑΣ	ΜΕΓΑΣ ΓΙΑΛΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΝΝΑ	ΜΑΝΝΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΕΡΜΟΥΠΟΛΗΣ	ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ (μέρος)	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΜΑΝΝΑ	ΠΟΤΙΣΜΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΝΝΑ	ΤΑΛΑΝΤΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΝΝΑ	ΑΖΟΛΙΜΝΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΜΑΝΝΑ	ΑΝΩ ΜΑΝΝΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΑΛΗΣΣΑ	ΔΑΝΑΚΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΓΟΥ	ΑΓΡΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΟΣΕΙΔΟΝΙΑΣ	ΑΔΕΙΑΤΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΧΡΟΥΣΩΝ	ΠΕΡΔΙΚΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΒΑΡΗΣ	ΑΤΕΛΙΟΥ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΧΡΟΥΣΩΝ	ΧΡΟΥΣΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΒΑΡΗΣ	ΒΑΡΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ	ΠΑΠΟΥΡΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ	ΜΥΤΑΚΑΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ	ΠΛΑΤΥ ΒΟΥΝΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ	ΧΑΛΑΝΔΡΙΑΝΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΓΑΛΗΣΣΑ	ΓΑΛΗΣΣΑΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΓΟΥ	ΠΑΡΑΚΟΠΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΦΟΙΝΙΚΑ	ΦΟΙΝΙΚΑΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΓΟΥ	ΜΕΣΣΑΡΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΕΠΙΣΚΟΠΕΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑΣ	ΠΟΣΕΙΔΩΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: συνέχεια

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΣΥΡΟΣ	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΑΛΗΘΙΝΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΒΑΡΗΣ	ΑΧΛΑΔΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ	ΣΑΝ ΜΙΧΑΛΗΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΣ	ΚΙΝΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΦΟΙΝΙΚΑ	ΒΗΣΣΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΝΩ ΣΥΡΟΥ	ΦΟΙΝΙΚΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΗΣ	ΣΧΟΙΝΟΥΣΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΤΗΝΟΣ	ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΠΑΝΟΡΜΟΣ (ΟΡΜΟΣ)	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΑΕΤΟΦΩΛΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΤΙΚΑΔΟΥ	ΣΠΕΡΑΔΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΓΑΠΗΣ	ΣΚΛΑΒΟΧΩΡΙ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΤΙΚΑΔΟΥ	ΚΙΟΝΙΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΜΠΟΥ	ΑΓ. ΡΩΜΑΝΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΡΔΙΑΝΗ	ΚΑΡΔΙΑΝΗΣ (ΟΡΜΟΣ)	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΙΣΤΕΡΝΙΑΣ	ΙΣΤΕΡΝΙΩΝ (ΟΡΜΟΣ)	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΡΙΑΝΤΑΡΟΥ	ΛΑΟΥΤΗ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΡΙΑΝΤΑΡΟΥ	ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΡΙΑΝΤΑΡΟΥ	ΑΓ. ΣΩΣΤΗΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΔΥΟ ΧΩΡΙΩΝ	ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΠΥΡΓΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΜΠΟΥ	ΚΑΜΠΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΤΕΝΗΣ	ΚΕΧΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΤΕΝΗΣ	ΣΤΕΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΜΑΡΛΑΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΒΕΝΑΡΔΑΤΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΚΩΜΗΣ	ΣΚΑΛΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΩΜΗΣ	ΚΡΟΚΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΜΠΟΥ	ΤΑΡΑΜΠΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΡΙΚΑΔΟΥ	ΧΑΤΖΙΡΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	
	ΚΑΜΠΟΥ	ΛΟΥΤΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΤΕΝΗΣ	ΠΟΤΑΜΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΟΧΙ	
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΚΑΤΩ ΚΛΕΙΣΜΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΚΑΡΚΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΚΑΛΛΟΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΛΛΟΝΗΣ	ΑΡΝΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΔΥΟ ΧΩΡΙΩΝ	ΔΥΟ ΧΩΡΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΑΓΑΠΗΣ	ΑΓΑΠΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΗΝΟΥ	ΚΑΡΥΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΜΠΟΥ	ΣΜΑΡΔΑΚΙΟ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΙΣΤΕΡΝΙΩΝ	ΙΣΤΕΡΝΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΡΙΑΝΤΑΡΟΥ	ΤΡΙΑΝΤΑΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΠΛΑΤΙΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΩΜΗΣ	ΠΕΡΑΣΤΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΠΑΝΟΡΜΟΥ	ΠΑΝΟΡΜΟΣ	ΟΧΙ			ΝΑΙ	

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-12β: συνέχεια

ΝΗΣΟΣ	ΔΗΜΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΕΔΡ. ΔΙΑΤΑΓΜΑ	ΦΕΚ ΔΗΜ/ΣΗΣ	ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΟΙΚΙΣΜΟΥ	ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΝΟΣ	ΚΑΜΠΟΥ	ΞΙΝΑΡΑ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΗΝΟΥ	ΜΟΥΝΤΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΟΧΙ	
	ΚΩΜΗΣ	ΚΩΜΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΤΕΝΗΣ	ΜΕΣΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΑΡΔΙΑΝΗΣ	ΚΑΡΔΙΑΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΤΕΝΗΣ	ΜΥΡΣΙΝΗ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΦΑΛΑΤΑΔΟΥ	ΚΟΥΜΑΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	
	ΦΑΛΑΤΑΔΟΥ	ΒΩΛΑΞ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΦΑΛΑΤΑΔΟΥ	ΦΑΛΑΤΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΤΡΙΑΝΤΑΡΟΥ	ΜΠΕΡΔΕΜΙΑΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΣΤΕΝΗΣ	ΤΖΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΤΙΚΑΔΟΥ	ΤΡΙΠΟΤΑΜΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΚΤΙΚΑΔΟΥ	ΚΤΙΚΑΔΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 594/78	594/Δ/13-11-1978	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ
	ΦΟΛΕΓΑΝΔΡΟΥ	ΚΑΡΑΒΟΣΤΑΣΗΣ	ΝΑΙ	ΠΔ 504/88	504/Δ/14-7-1988	ΝΑΙ	ΝΟΜΑΡΧΗ

Πηγή:ΥΠΕΧΩΔΕ, ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες (1999) Χωροταξικό Σχέδιο
Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα

Όμως παρά την ύπαρξη τόσο σημαντικού οικιστικού πλούτου, που από μόνος του αποτελεί πόλο έλξης, ελάχιστα έργα συντήρησης και ανάδειξης των οικισμών έχουν γίνει από πλευράς πολιτείας με αποτέλεσμα να υπάρχει σημαντική αλλοίωση τους είτε από νέα κτίσματα, είτε από επεμβάσεις σε υφιστάμενα κτίρια, είτε από τα δίκτυα των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.

ΧΑΡΤΗΣ Α.1-1

Παραδοσιακός τρόπος ζωής

Ο παραδοσιακός τρόπος ζωής, ένδυσης και εργασίας των νησιωτών αποτέλεσε από την αρχή της τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής ως ένας ιδιαίτερος πόλος έλξης, μια και διέφερε σημαντικά από αυτόν των επισκεπτών, ελλήνων, αλλά κυρίως των αλλοδαπών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλούσαν οι παραγωγικές δραστηριότητες και τα επαγγέλματα, που ήταν συνδεδεμένα με τη θάλασσα: όπως οι αλυκές, οι ταρσανάδες, η αλιεία, η σπογγαλιεία κλπ. αλλά και η χειροτεχνία, η αγγειοπλαστική, η καλαθοπλεκτική, ο τρύγος, το λίκνισμα, η αρτοποιία, κα.

Σήμερα, που οι περισσότερες από τις δραστηριότητες αυτές έχουν εκλείψει ή έχουν «εκσυγχρονιστεί», βρίσκουμε στοιχεία τους στα λαογραφικά μουσεία που έχουν δημιουργηθεί σε πολλά νησιά όπως φαίνεται στον πίνακα 19. Όμως και στη περίπτωση των λαογραφικών μουσείων, επαναλαμβάνεται η λογική παρουσίασης των εκθεμάτων που έχει επικρατήσει και στα αρχαιολογικά μουσεία, ενώ σε ελάχιστες περιπτώσεις υπάρχουν θεματικά μουσεία που να εστιάζουν στην ιδιαίτερη παράδοση κάθε νησιού, ενώ παραμένουν στατικά και χωρίς τη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μέσων.

Γαστρονομία

Η αλλαγή στον τρόπο ζωής των κατοίκων με την επικράτηση νέων διαδικασιών παραγωγής, την εγκατάλειψη πολλών παραδοσιακών καλλιεργειών και άλλων παραγωγικών δραστηριοτήτων, την εισαγωγή πολλών τυποποιημένων προϊόντων, αλλά και την αλλαγή των καταναλωτικών προτύπων, είχε ως αποτέλεσμα πολλά στοιχεία της τοπικής παραγωγής και της τοπικής κουζίνας να έχουν εξαφανιστεί ή περιοριστεί σημαντικά, λόγω της ανεπάρκειας των πρώτων υλών, ή της εξαφάνισης της τεχνογνωσίας παραδοσιακής παραγωγής τους.

Το κρασί, τα τυροκομικά, τα αρωματικά φυτά, το μέλι και περιορισμένος αριθμός άλλων προϊόντων υπάρχει πλέον στο εμπόριο (το οποίο είναι συνήθως άτυπο), γεγονός που περιορίζει σημαντικά τις δυνατότητες διατήρησης των παραδοσιακών γεύσεων και συνταγών και διαφοροποίησης της κουζίνας της περιοχής από εκείνη της υπόλοιπης χώρας.

Η δημιουργία Γυναικείων Συνεταιρισμών, που αποτέλεσε σε πολλές περιοχές το «όχημα» για τη διατήρηση των παραδοσιακών γεύσεων και συνταγών, δεν γνώρισε μέχρι σήμερα αντίστοιχη ανάπτυξη στο Ν. Αιγαίο (Πίνακας Α.1-13). Πάντως, στην Ελλάδα δεν υπάρχει κανένα προϊόν που να χαρακτηρίζεται σύμφωνα με τη νομοθεσία ως Ειδικό Παραδοσιακό Προϊόν Εγγυημένο (ΕΠΠΕ) και οποιαδήποτε παραγωγή στηρίζεται στην εμπιστοσύνη που θα δείξουν οι καταναλωτές.

Σε ό,τι αφορά προϊόντα που παραδοσιακά παράγονταν στην περιφέρεια και λόγω της ποιότητάς τους έχουν αποκτήσει ειδικό σήμα, είτε Προϊόντος Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ), είτε Προϊόντος Γεωγραφικής Ένδειξης (ΠΓΕ), είναι επίσης περιορισμένος: μόνο 3 προϊόντα ανήκουν στην κατηγορία ΠΟΠ ή ΠΓΕ (εκτός από αυτά που μπορούν να παραχθούν από επιχειρήσεις από ολόκληρη την Ελλάδα): το ΠΟΠ τυρί «Γραβιέρα Νάξου», το ΠΓΕ ελαιόλαδο «Ρόδος» και το ΠΟΠ τυρί «Κεφαλογραβιέρα» (για το οποίο αν και δεν αναφέρεται η περιοχή παραγωγής στον τίτλο, οι λεπτομέρειες εφαρμογής δείχνουν ότι πρόκειται για προϊόν των Κυκλάδων, καθώς υπεύθυνη για τον έλεγχο είναι η Δ/ση Γεωργίας Κυκλάδων).

Ειδική περίπτωση αποτελεί η παραγωγή κρασιού, δεδομένου ότι υπόκειται σε ξεχωριστή νομοθεσία. Όμως ενώ σε πολλά νησιά της Περιφέρειας υπάρχει έντονη παράδοση στην αμπελουργία σε λίγες περιοχές (Ρόδος, Πάρος, Θήρα) εξακολουθεί να υπάρχει συστηματική και τυποποιημένη παραγωγή.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-13: Αγροβιοτεχνικοί και Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί Ν. Αιγαίου

A/A	Νομός	Νησί	Όνομα συνεταιρισμού	Αντικείμενο	Μέλη
1	Δωδεκανήσου	Κάρπαθος	Γυναικείος Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός «Όθος» Καρπάθου	Παραδοσιακά γλυκά, εδέσματα και κεντήματα	24
2	Δωδεκανήσου	Λέρου	Γυναικείος Συνεταιρισμός Εργοθεραπείας Κρατικού Θεραπευτηρίου Λέρου	Κεντητική, Πλεκτική, Ταπητουργία	
3	Κυκλάδων	Σύρος	Βιοτεχνικός Γυναικείος Συνεταιρισμός Άνω Σύρου	Χειροτεχνήματα, κοπτική – ραπτική	17
4	Κυκλάδων	Σύρος	Βιοτεχνικός, Χειροτεχνικός, Παραγωγικός Συνεταιρισμός Γυναικών Ερμούπολης «Τέχνη	Κατασκευή ειδών νοικοκυριού	10

			και Παράδοση»		
5	Κυκλάδων	Σύρος	Αγροτουριστικός Συνεταιρισμός Γυναικών Σύρου*		

Πηγή: Παπαγεωργίου Κ. (επιστ. Υπεύθυνος) (1999) *Οδηγός Συνεταιριστικών Αγροτουριστικών και Αγροβιοτεχνικών Μονάδων*, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Υπουργείο Γεωργίας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Αθήνα.

* Υπό ίδρυση την ημερομηνία δημοσίευσης της μελέτης (1999)

Συνολικά θα μπορούσε να μπορούσε να αναφερθεί ότι η σημαντική τοπική παράδοση σε παραγωγή προϊόντων διατροφής και σε «πιάτα» όχι μόνο δεν έχει αξιοποιηθεί όπως έχει γίνει σε πολλές άλλες περιοχές της Ευρώπης, αλλά τείνει να εκλείψει και ως τεχνογνωσία και παραγωγή για τοπική κατανάλωση, οδηγώντας σε ακόμη μεγαλύτερη ομογενοποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας.

Μουσική – Χορός - Τέχνες – Γράμματα – Ήθη – Έθιμα

Τέλος, ένα σημαντικό κομμάτι του τοπικού πολιτισμού έχει να κάνει με τα ήθη και τα έθιμα, αλλά και με τις επιδόσεις στα γράμματα και στις τέχνες. Τα νησιά του Ν. Αιγαίου έχουν να δείξουν πολλά ενδιαφέροντα δείγματα τέτοιου πολιτισμού με γνωστότερα τη μουσική και τους χορούς, για τους οποίους κάθε νησί υπερηφανεύεται για τις δικές του ιδιαιτερότητες και επιδόσεις. Λιγότερο γνωστές στο ευρύτερο κοινό -εκτός κάποιων εξαιρέσεων- είναι οι επιδόσεις των νησιών στη χειροτεχνία, στις εικαστικές τέχνες, στη λογοτεχνία και στην ποίηση.

Μέχρι σήμερα, η αξιοποίηση των στοιχείων αυτών, ιδιαίτερα μέσα από την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού για άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα, είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Τις περισσότερες φορές, γίνεται ευκαιριακή και επιφανειακή «εμπλοκή» στο τουριστικό προϊόν, εστιάζοντας στη «φολκλορική» διάσταση των πραγμάτων και όχι στην ουσιαστική γνωριμία των τουριστών με τα στοιχεία του τοπικού πολιτισμού.

A.1.3. Προσπελασιμότητα

Ο νησιωτικός χαρακτήρας της περιοχής επιβάλλει την πρόσβαση στα νησιά σχεδόν αποκλειστικά με δημόσια μέσα μεταφοράς. Εξαίρεση αποτελούν τα ιδιωτικά αεροπορικά και κυρίως θαλάσσια μέσα, που όμως αφορούν πολύ μικρό ποσοστό διακινούμενων τουριστών. Κατά συνέπεια η

ποιότητα των υποδομών και η κυρίως συχνότητα των συνδέσεων των νησιών αποτελούν καθοριστικό στοιχείο της προσπελασιμότητάς τους. Τα νησιά μπορούν να ταξινομηθούν στις εξής κατηγορίες:

1. Νησιά που διαθέτουν αεροδρόμιο με πολλές καθημερινές πτήσεις εσωτερικού και πτήσεις charters.
2. Νησιά που διαθέτουν αεροδρόμιο με πτήσεις εσωτερικού.
3. Νησιά με πολλές καθημερινές συνδέσεις με Πειραιά, με συνδέσεις με γύρω νησιά και εξυπηρέτηση από πλοία νέας τεχνολογίας.
4. Νησιά καθημερινή σύνδεση με Πειραιά και εξυπηρέτηση από πλοία νέας τεχνολογίας.
5. Νησιά χωρίς καθημερινή σύνδεση με Πειραιά.
6. Νησιά χωρίς απ'ευθείας σύνδεση με Πειραιά.

Η προσπελασιμότητα των νησιών διαφοροποιείται αισθητά κατά τη διάρκεια του χρόνου τόσο σε ότι αφορά τα αεροπορικά όσο και τα ακτοπλοϊκά δρομολόγια. Κατά τη περίοδο Νοεμβρίου – Μαρτίου οι συχνότητες των δρομολογίων βρίσκονται στο χαμηλότερο τους επίπεδο, ενώ στη συνέχεια αυξάνονται σταδιακά για να κορυφωθούν στο τρίμηνο 20 Ιουνίου – 20 Σεπτεμβρίου, ενώ πύκνωση των δρομολογίων υπάρχει και κατά τη περίοδο του Πάσχα.

Ιδιαίτερη εποχικότητα παρουσιάζουν οι διασυνδέσεις με το εξωτερικό όπου υπάρχουν δρομολόγια μόνο κατά τη διάρκεια της περιόδου Απριλίου-Οκτωβρίου με εξαίρεση τη Ρόδο όπου έστω και λίγα αεροπλάνα προσεγγίζουν καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Μεγάλη αυξομείωση παρουσιάζουν και οι συνδέσεις εσωτερικού στα μικρά τουριστικά νησιά και κυρίως στη Μύκονο και τη Σαντορίνη όπου υπερδεκαπλασιάζονται, ενώ σε νησιά με μεγαλύτερο μόνιμο πληθυσμό όπως η Ρόδος και η Κως η αύξηση είναι πολύ μικρότερη (διπλασιασμός). Αντίστοιχη είναι η κατάσταση των δρομολογίων των πλοίων.

Αεροδρόμια

Η Περιφέρεια Ν. Αιγαίου διαθέτει 13 αεροδρόμια τα οποία κατατάσσονται σύμφωνα με τις διεθνείς προδιαγραφές σε 4 κατηγορίες (Πίνακας Α.1-14).

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-14: Κατάταξη Αεροδρομίων του Νοτίου Αιγαίου με βάση την είσοδο – έξοδο αλλοδαπών και τα κριτήρια της ICAO, 1997

A/A	Αεροδρόμιο	Κατηγορία ICAO	Ενόργανες διαδικασίες	Ηλεκτροφωτισμός
Διεθνή Αεροδρόμια				
1	Κω	4D	*	*
2	Ρόδου	4D	*	*
Νομοθετημένα Σημεία Εισόδου και Εξόδου				
1	Μυκόνου	4C	*	*
2	Σαντορίνης	4C	*	*
Μη Νομοθετημένα Σημεία Εισόδου και Εξόδου				
1	Καρπάθου	4C	*	*
2	Μήλου	1C	I	*
3	Νάξου	1C	I	
4	Πάρου	1C	I	*
Αμιγώς εσωτερικού				
1	Αστυπάλαιας	1C		
2	Κάσου	1C		
3	Καστελόριζου	1C		
4	Λέρου	2C		
5	Σύρου	2C		*
Παρατηρήσεις:			Κατηγορία ICAO	Μήκος Διαδρόμου
I: Σε εξέλιξη εργολαβία			1	L < 800 m
II: Υπό δημοπράτηση			2	800 > L > 1.200 m
III: Σε εξέλιξη μελέτη			3	1.200 > L > 1.800 m
Τα γράμματα A, B, C, D αφορούν στα μέγιστα ανοίγματα των πτερύγων αεροσκαφών, που χρησιμοποιούν το διάδρομο.			4	L >= 1.800 m

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες (1999) Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα.

Από τα παραπάνω αεροδρόμια τα 6 δέχονται και πτήσεις charters (Πίνακας Α.1-15) εκ των οποίων στα 5 (Ρόδου, Κω, Μυκόνου, Σαντορίνης και Καρπάθου) είναι σημαντική, ενώ είναι πολλαπλάσια από την κίνηση εσωτερικού. Πρακτικά κανένα αεροδρόμιο δεν έχει τακτική σύνδεση με αεροδρόμια του εξωτερικού.

**ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-15: Αφίξεις και αναχωρήσεις επιβατών σε αεροδρόμια με charters
και τακτικές πτήσεις, 1999**

Γεωγραφική Ενότητα	Αφίξεις επιβατών στα αεροδρόμια- Άτομα	Αναχωρήσεις επιβατών από τα αεροδρόμια- Άτομα	Πτήσεις charters- Πτήσεις	Αφίξεις επιβατών με charters- Άτομα	Αναχωρήσεις επιβατών με charters- Άτομα	Τακτικές πτήσεις εσωτερι- κού- Πτήσεις	Αφίξεις επιβατών με τακτικές πτήσεις εσωτερικού- Άτομα	Αναχωρήσεις επιβατών με τακτικές πτήσεις εσωτερικού- Άτομα
Π. ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	3.168.518	3.137.531	32.927	2.385.043	2.339.130	42.020	782.760	797.363
Ν. Δωδεκανήσου	2.451.403	2.419.989	25.507	2.019.866	1.986.206	18.843	430.822	432.745
Αστυπάλαια	3.280	3.707	0	0	0	369	3.280	3.707
Κάρπαθος	54.952	54.615	648	40.411	39.629	1.831	14.541	14.986
Κάσος	1.609	1.661	0	0	0	864	1.609	1.661
Κώς	724.264	720.042	7.404	639.461	635.195	2.755	84.803	84.847
Λέρος	5.098	5.481	0	0	0	643	5.098	5.481
Μεγίστη	2.561	2.604	0	0	0	393	2.561	2.604
Ρόδος	1.659.639	1.631.879	17.455	1.339.994	1.311.382	11.988	318.930	319.459
Ν. Κυκλάδων	717.115	717.542	7.420	365.177	352.924	23.177	351.938	364.618
Θήρα	287.039	291.314	3.374	177.997	175.196	5.089	109.042	116.118
Μήλος	5.360	5.618	0	0	0	740	5.360	5.618
Μύκονος	163.470	159.507	1.887	91.299	86.316	3.232	72.171	73.191
Νάξος	15.301	15.393	136	2.291	2.548	836	13.010	12.845
Πάρος	15.866	15.856	0	0	0	2.207	15.866	15.856
Σύρος	15.041	16.740	0	0	0	2.029	15.041	16.740

Πηγή: Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας (1999), Στατιστική Αεροπορικής Κίνησης.

Η εξέλιξη της αεροπορικής κίνησης ήταν έντονα ανοδική σε όλα τα μεγάλα αεροδρόμια, ενώ τα μικρά αεροδρόμια παρουσιάζουν είτε στασιμότητα είτε και μείωση ακόμη και της εσωτερικής κίνησης. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα τελευταία 20 χρόνια δημιουργήθηκαν 7 νέα αεροδρόμια, που όμως όλα είναι μικρών διαστάσεων και δεν μπορούν να εξυπηρετήσουν πτήσεις charters και γενικότερα την τουριστική κίνηση.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-16: Αφίξεις επιβατών στα αεροδρόμια της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου

Γεωγραφική Ενότητα	Συνολικές αφίξεις (άτομα)			Αφίξεις επιβατών με charters-Άτομα		
	1979	1989	1999	1979	1989	1999
Ν. Δωδεκανήσου						
Αστυπάλαια	-	-	3.280	-	-	0
Κάρπαθος	7.979	23.834	54.952	0	8.712	40.411
Κάσος	-	1.832	1.609	-	0	0
Κως	126.395	410.292	724.264	57.411	316.389	639.461
Λέρος	-	4.767	5.098	-	0	0
Μεγίστη	-	1.512	2.561	-	0	0
Ρόδος	667.596	1.033.817	1.659.639	424.233	750.636	1.339.994
Ν. Κυκλάδων						
Θήρα	27.651	121.463	287.039	0	39.761	177.997
Μήλος	5.426	10.457	5.360	0	0	0
Μύκονος	37.037	115.987	163.470	0	41.046	91.299
Νάξος	-	-	15.301	-	-	2.291
Πάρος	-	29.134	15.866	-	3.027	0
Σύρος	-	-	15.041	-	-	0

Πηγή: ΥΠΑ, Στατιστικές αεροπορικής κίνησης.

Ελικοδρόμια υπάρχουν σε όλα τα νησιά που δεν διαθέτουν αεροδρόμιο, όμως η χρήση τους είναι κύρια για έκτακτες ανάγκες.

Η κίνηση στα αεροδρόμια όπως αναφέρθηκε προηγούμενα παρουσιάζει έντονη εποχικότητα με τη περίοδο Νοεμβρίου-Μαρτίου να παρουσιάζει τη χαμηλότερη κίνηση και το δίμηνο Ιουλίου-Αυγούστου την υψηλότερη.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-17: Αφίξεις ανά μήνα στα αεροδρόμια Ν. Αιγαίου με τη μεγαλύτερη κίνηση το 1999 (επιβάτες)

	Ρόδος		Σαντορίνη		Μύκονος		Κως	
	Εσωτε- ρικού	charters	Εσωτε- ρικού	charters	Εσωτε- ρικού	charters	Εσωτε- ρικού	charters
1 ^{ος}	18.222	648	1.640	0	1.027	0	5.393	0
2 ^{ος}	16.304	691	1.431	0	1.113	0	4.561	0
3 ^{ος}	26.393	8.784	3.625	0	1.807	0	5.277	0
4 ^{ος}	25.740	64.183	7.928	347	5.025	267	7.446	10.510
5 ^{ος}	25.429	187.818	12.031	23.696	8.041	10.550	7.933	94.121
6 ^{ος}	27.136	208.621	14.433	32.650	9.952	16.761	7.947	106.876
7 ^{ος}	37.799	247.690	18.498	40.230	12.664	20.373	10.708	132.867
8 ^{ος}	39.509	258.577	20.877	45.999	13.782	26.140	10.606	129.531
9 ^{ος}	30.984	225.699	16.486	30.560	11.229	15.389	7.911	115.539
10 ^{ος}	29.269	130.242	9.022	4.515	5.490	1.819	6.332	50.009
11 ^{ος}	20.569	4.745	2.197	0	1.080	0	5.089	8

12 ^{ος}	21.576	2.296	1.874	0	961	0	5.600	0
------------------	--------	-------	-------	---	-----	---	-------	---

Πηγή: ΥΠΑ (1999), Στατιστική αεροπορικής κίνησης.

Λιμάνια

Σε ότι αφορά στα λιμάνια, το ισχύον σύστημα τα κατατάσσει σε κατηγορίες ανάλογα με τη σημαντικότητα τους στο εθνικό δίκτυο λιμανιών (Πίνακας Α.1-18). Η κατάταξη αυτή δεν σχετίζεται ούτε με το μέγεθος του λιμανιού και των χερσαίων του εγκαταστάσεων, ούτε με τη κίνηση του και επομένως δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως κριτήριο αξιολόγησης των δυνατοτήτων του.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-18: Κατάταξη Λιμανιών Νοτίου Αιγαίου ως προς τη σημασία τους

Κατηγορία Λιμανιών	Λιμάνι
Εθνικής Σημασίας	Ρόδου
Περιφερειακής Σημασίας	Κω
Τοπικής Σημασίας	Καλύμνου, Κάσου, Πάρου, Πάτμου, Μυκόνου, Θήρας
Λοιπά λιμάνια	Αμοργού, Αντιπάρου, Αστυπάλαιας, Γαυρίου, Ίου, Καρπάθου, Κέας, Κιμώλου, Κύθνου, Λέρου, Μήλου, Νάξου, Νισύρου, Οίας, Σερίφου, Σίφνου, Σύρου, Τήνου, Φολεγάνδρου, Χάλκης
Μικρά λιμάνια	Αγαθονησιού, Αιγαιάλης, Ανάφης, Αρκιών, Διαφανίου, Δονούσας, Ηρακλείας, Κουφονησίων, Λειψών, Μεγίστης, Ματίου, Σχοινούσας, Τήλου

Πηγή:ΥΠΕΧΩΔΕ & ΥΠΕΘΟ (1994), «Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Μεταφορών Ελλάδα 2010.

Από την ανάλυση των στοιχείων κίνησης των λιμανιών (Πίνακας Α.1-19) φαίνεται ότι υπάρχουν νησιά πολλών ταχυτήτων:

1. Τα νησιά με περιορισμένη σχετικά αύξηση ή και μείωση τη τελευταία δεκαετία όπως πχ. η Χάλκη, η Κάσος, η Κίμωλος, η Αστυπάλαια, η Κάλυμνος, η Νίσυρος
2. Τα νησιά με σημαντική κίνηση και μεγάλη αύξηση όπως πχ. η Φολέγανδρος, η Λέρος, η Κύθνος, η Μήλος, η Σίφνος, η Σύμη (από Ρόδο)
3. Τα νησιά με μεγάλη κίνηση και μεγάλη αύξηση σε απόλυτους αριθμούς όπως πχ. η Τήνος, η Μύκονος, η Πάρος, η Ρόδος, η Κως, η Σαντορίνη, η Νάξος, η Κέα, η Ίος.

ΧΑΡΤΗΣ Α.1-2

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-19: Επιβιβασθέντες και αποβιβασθέντες επιβάτες σε λιμάνια του Νοτίου Αιγαίου

Λιμένας	1989		1999		2000	
	Επιβιβασθέντες	Αποβιβα- σθέντες	Επιβιβα- σθέντες	Αποβιβα- σθέντες	Επιβιβα- σθέντες	Αποβιβα- σθέντες
Αμοργός	24.574	23.863	39.061	41.824	41.014	43.915
Αντίπαρος	30.455	30.621	29.024	29.552	30.475	31.030
Αστυπάλαια	11.206	12.477	12.486	13.580	13.110	14.259
Γαύριο (Άνδρος)	189.589	188.209	251.516	253.584	264.092	266.234
Θήρα	297.138	291.729	398.838	401.867	418.780	421.960
Ιος	131.598	55.314	151.862	149.907	159.455	157.403
Κάλυμνος	105.777	90.447	86.360	85.093	90.655	89.348
Κάρπαθος	13.089	26.540	20.875	22.050	21.919	23.153
Κάσος	3.839	3.928	5.318	6.364	5.584	6.682
Κέα	63.010	63.759	118.497	116.508	124.422	122.333
Κίμωλος	5.934	6.413	8.518	9.008	8.943	9.458
Κύθνος (Δρυοπίς- Λουτρά, Μέριχας)	34.547	31.825	55.011	54.823	57.761	57.564
Κως	128.074	124.629	207.096	212.752	217.437	223.390
Λέρος	39.223	44.101	62.660	64.516	65.786	67.742
Μήλος	37.409	42.936	107.475	108.309	112.849	113.724
Μύκονος	207.181	211.591	452.916	453.638	475.562	476.320
Νάξος	227.693	224.024	331.490	332.348	348.065	348.966
Νίσυρος	17.478	17.560	12.685	13.501	13.309	14.176
Πάρος (Παροικία)	362.363	361.363	647.984	646.403	680.384	678.723
Πάτμος	68.608	69.052	91.487	92.019	96.061	96.620
Ρόδος	186.900	183.278	305.465	305.387	320.738	320.657
Σέριφος	42.310	41.295	61.557	62.503	64.635	65.629
Σίφνος	66.972	66.098	101.097	101.065	106.152	106.118
Σύμη	18.201	18.937	54.638	56.010	57.370	58.811
Σύρος	131.964	134.964	310.184	310.970	325.693	326.519
Τήνος	322.174	320.174	505.806	505.126	531.096	530.382
Φολέγανδρος	7.751	7.290	14.148	13.991	14.855	14.691
Χάλκη	1.014	1.081	1.314	1.294	1.379	1.358

Πηγή: ΕΣΥΕ/ ΥΕΝ, Στατιστική αεροπορικής κίνησης.

Α.1.4 Άλλες τουριστικές υποδομές-υπηρεσίες

Στην παράγραφο αυτή, αναφερόμαστε σε υποδομές που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν μορφές τουρισμού ειδικού ενδιαφέροντος.

Μαρίνες

Παρά τις προσπάθειες που ξεκίνησαν από τη δεκαετία του '80 για δημιουργία δικτύου μαρίνων, μέχρι σήμερα σύμφωνα με τον ΕΟΤ μόνο 2 βρίσκονται σε λειτουργία ενώ άλλες τρεις είναι υπό κατασκευή. Αποτελούν κρίσιμη υποδομή για την ανάπτυξη του θαλάσσιου τουρισμού δεδομένου ότι επιτρέπουν τη διαχείριση σκαφών και την παροχή ανώτερου επιπέδου υπηρεσιών, ενώ υπηρεσίες ελλιμενισμού και βασικών υπηρεσιών (νερό, καύσιμα) προσφέρει μεγάλος αριθμός λιμανιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-20: Μαρίνες στο Νότιο Αιγαίο που λειτουργούν και μαρίνες υπό κατασκευή

Όνομα	Τοποθεσία	Χωρητικότητα	Φορέας διαχείρισης
Κως	Κως	250	Δήμος Λιμενικό Ταμείο
Μανδράκι Ρόδου	Ρόδος	150	
Πιδάλη*	Σύρος	254	
Σφαγεία*	Ρόδος	500	
Τουρλός*	Μύκονος		

Πηγή: Δικτυακός τόπος ΕΟΤ, www.eot.gr

* Υπό κατασκευή.

Σύμφωνα με στοιχεία που δημοσιεύει ο ΕΟΤ σχετικά με τις μισθώσεις σκαφών εντός του 1996, από το σύνολο των μισθωθέντων σκαφών (19.148), το 75% περίπου μισθώθηκε είτε στα λιμάνια της Αττικής, είτε σε λιμάνια του Ν.Αιγαίου (συμπεριλαμβανομένης της Πελοποννήσου και της Κρήτης) τα οποία κινήθηκαν στην ευρύτερη περιοχή. Βέβαια εκτός από τα ναυλωμένα σκάφη κυκλοφορεί ένας συνεχώς αυξανόμενος αριθμός ιδιωτικών σκαφών που πραγματοποιεί μεγάλο αριθμό διανυκτερεύσεων ειδικότερα στα νησιά που βρίσκονται κοντά στην Αττική. Τα σκάφη αυτά χρησιμοποιούν κατά το ταξίδι τους τα υπάρχοντα κρηπιδώματα στα λιμάνια ή πολλά παραμένουν αρόδου λόγω έλλειψης θέσεων, ενώ δεν είναι λίγα εκείνα που παραμένουν εκτός του κεντρικού λιμανιού.

Καζίνο

Λειτουργούν 1 στη Ρόδο και 1 στη Σύρο

Πολιτιστική υποδομή

Η ύπαρξη πολιτιστικών υποδομών επιτρέπει την οργάνωση δραστηριοτήτων τόσο για το ευρύ κοινό, όσο και για άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα όπως πχ. εκμάθηση ελληνικής γλώσσας, εκμάθηση χορού, έρευνα στα τοπικά αρχεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α.1-21: Πολιτιστική Υποδομή Νοτίου Αιγαίου

Νησί	Μουσεία – Λαογραφικά Κέντρα	Πολιτιστικά Κέντρα	Πνευματικά Κέντρα	Θέατρα	Κινηματο- γράφοι	Βιβλιο- θήκες
Ρόδος	10	21	8	2	5	12
Χάλκη						1
Τήλος						3
Σύμη	4	1	11			1
Μεγίστη	1					1
Κάρπαθος	1	4	2			1
Κάσος	1		1			5
Κως	3	4	3	1	2	1
Νίσυρος	1	2				4
Κάλυμνος			1		1	2
Λέρος	2	1	1	1		1
Πάτμος						1
Λειχοί	1					1
Αγαθονήσι						1
Αστυπάλαια			1			
Σύνολο Ν. Δωδεκανήσου	24	33	18	4	8	34
Σύρος	3	5	3	2	1	4
Μύκονος	2	1	1	1	1	2
Άνδρος	6	4		1	2	4
Τήνος	5	14	2	1	1	3
Νάξος	10	3	6	1	1	9
Δονούσα						1
Κουφονήσι						1
Σχοινούσσα			1			
Ηράκλεια						
Αμοργός	1	2	2			1
Θήρα	4	3	2		2	5
Θηρασία						1
Ανάφη						1
Ίος	2	1		3		3
Σίκινος						
Φολέγανδρος	2					1

Νησί	Μουσεία – Λαογραφικά Κέντρα	Πολιτιστικά Κέντρα	Πνευματικά Κέντρα	Θέατρα	Κινηματο- γράφοι	Βιβλιο- θήκες
Κέα	1		1			1
Κύθνος	1		1			
Μήλος	2	3	1			2
Κίμωλος	1					1
Σίφνος	1					1
Σέριφος	1			1		1
Πάρος	3	2	1		1	3
Αντίπαρος		1			1	
Σύνολο Ν. Κυκλάδων	45	39	21	10	10	44
Σύνολο Περ. Ν. Αιγαίου	69	72	39	14	18	78

Πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ, ENVIPLAN Γ. Θ. Τσεκούρας & Συν/τες (1999) Χωροταξικό Σχέδιο Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, Αθήνα

Αθλητικές δραστηριότητες

Η ύπαρξη πολλών αρχαιολογικών στοιχείων στο βυθό του Αιγαίου έχει επιβάλλει την αναγκαιότητα για αυστηρή νομοθεσία σε ότι αφορά τις καταδύσεις, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι υπάρχει και αποτελεσματική προστασία. Η νομοθεσία που μέχρι πρόσφατα ήταν απαγορευτική, δεν είχε επιτρέψει την ανάπτυξη οργανωμένων δραστηριοτήτων συνδεδεμένων με την ανακάλυψη του θαλάσσιου πλούτου.

Σήμερα, μετά από την αποδέσμευση ορισμένων περιοχών από την Εφορία Ενάλιων Αρχαιοτήτων λειτουργούν 6 κέντρα καταδύσεων στη Μύκονο, 4 στη Ρόδο, 2 στη Κω και 3 στη Κάλυμνο. Περίπου στα μισά από τα κέντρα αυτά λειτουργούν σχολές κατάδυσης.

Σε πολλά νησιά υπάρχει η δυνατότητα για θαλάσσια σπορ ενοικιάζοντας εξοπλισμό από ιδιωτικές εταιρείες. Αντίθετα δεν υπάρχουν οργανωμένα ναυταθλητικά κέντρα.

Τέλος, στη Ρόδο λειτουργεί γήπεδο γκολφ.

Παροχή πληροφοριών

Ελλειμματική παρουσιάζεται και η παροχή πληροφοριών προς τους τουρίστες τόσο κατά τη φάση που αναζητούν τόπο διακοπών (όταν ενδιαφέρονται για το προφίλ της κάθε περιοχής, την πρόσβαση σ' αυτή, τα είδη καταλυμάτων, την ύπαρξη πόλων έλξης κλπ), όσο και κατά τη παραμονή τους στα νησιά (πχ. ωράρια λεωφορείων, πλοίων, μουσείων κλπ, λειτουργία δημόσιων υπηρεσιών, διαθεσιμότητα καταλυμάτων κλπ) παρά το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια υπάρχει βελτίωση της κατάστασης με την έκδοση φυλλαδίων όχι μόνο από τον ΕΟΤ αλλά και από τοπικούς φορείς, τη δημιουργία ιστοσελίδων στο διαδίκτυο και την ίδρυση δημοτικών τουριστικών γραφείων. Όμως η προσπάθεια αυτή στερείται, στη πλειοψηφία των περιπτώσεων, «επαγγελματικότητας» και σαφών στόχων και επομένως δεν μπορεί να είναι αποτελεσματική, διότι εξ αιτίας της διάθεσης περιορισμένων πόρων γίνεται «εκ των ενόντων».

Το κενό αυτό καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό οι tour-operators που όμως κατευθύνουν τους τουρίστες σε περιόδους και σε περιοχές τις οποίες οι ίδιοι έχουν επιλέξει με γνώμονα τα δικά τους συμφέροντα και όχι την ανάπτυξη των περιοχών υποδοχής.

Συμπέρασμα

Μετά από μια σύντομη συνολική αξιολόγηση των πόρων της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι, παρά την αφθονία και την υψηλή αξία των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, υπάρχει σημαντική έλλειψη στην διατήρηση και την ανάδειξή τους. Ως αποτέλεσμα, η χρήση τους είναι ανεξέλεγκτη και υφίστανται σημαντικές πιέσεις. Παράλληλα η μη συστηματική και οργανωμένη αξιοποίησή τους δεν επιτρέπει τη δημιουργία τοπικής προστιθέμενης αξίας, γεγονός που θα αύξανε τις ευκαιρίες για δαπάνες από τους τουρίστες.